

ครู เป็นพระเจ้าผู้สร้างโลก

พุทธทาสภิกขุ

ครูคือบุชฌิยบุคคล
ที่ทุกคนทว้งฟัง

ปัญญาบัณฑิตภิกขุ

គន្ធ
បើនពរះេច្ចាជួរស្រាវលក

បុត្រកាសកកុ

គន្ធកីចបូឆនីមបុគគ
កីកុកគនអវងឃីង

បីល្បាណីកកកុ

หนังสือชุด“ปัญญานันทธรรม” อันดับที่ ๒๗

ครู เป็นพระเจ้าผู้สร้างโลก

พุทธทาสภิกขุ

สวนโมกขพลาราม ๑๒ ธันวาคม ๒๕๒๒

ครู คือปูชนียบุคคลที่ทุกคนหวังพึ่ง

ปัญญานันทภิกขุ

ปาฐกถาธรรม แสดง ณ ห้องโสตทัศนศึกษา

โรงเรียนหอพระ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

๑๒ พฤษภาคม ๒๕๓๗

จัดพิมพ์โดย

กองทุนปัญญานันทธรรม ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา

วัดชลประทานรังสฤษฎ์ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี

ที่ปรึกษา

พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

พระมหาเผียน อนุจารี

ติดต่อที่

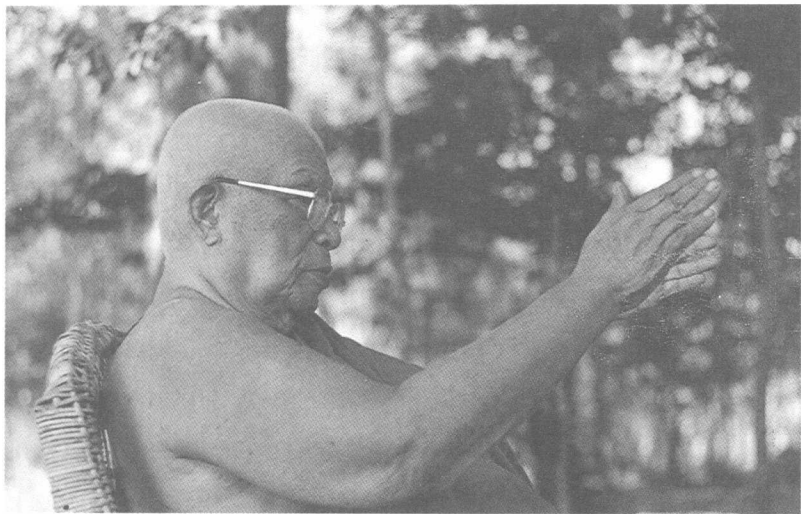
ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์

อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐ โทร.๕๙๔-๑๙๕๕, ๕๙๓-๔๒๔๓

แม่พิมพ์โดย สุเนตรฟิล์ม โทร.๙๐๓-๒๒๔๔

พิมพ์ที่ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด โทร. ๙๐๓-๒๖๕๔-๗

ครู เป็นพระเจ้าผู้สร้างโลก

พุทธทาสภิกขุ

อาตมาได้รับคำขอร้อง ที่ไม่อาจปฏิเสธได้ ให้ส่งเรื่องมารวบรวมลงในหนังสือที่ระลึกประจำวันครบปี ทั้งที่สุขภาพไม่ค่อยอำนวย และนึกไม่ค่อยออกว่าจะเขียนเรื่องอะไรดี, แต่ก็ต้องเขียนมาให้จนได้ จึงได้เขียนตามความรู้สึกที่มีอยู่ในขณะนี้. เรื่องที่กล่าวนี จะผิดจะถูกอย่างไรขอได้วิพากษ์วิจารณ์กันตามความพอใจ อาตมาเพียงแต่ยืนยันความคิดและความหวังดังที่กล่าวนั้น โดยแท้จริงเท่านั้น.

๔ ❖ ครู เป็นพระเจ้าผู้สร้างโลก

นักเลงบ้านนอกบางคน เขามาเปิดเผยความรู้สึกของเขากับอาตมาว่า วันครู เป็นวันสำหรับครูเขาเหล่า เพราะเลี้ยงกันเต็มที่เป็นพิเศษกว่าคราวอื่น, วันเด็ก เป็นวันที่เด็กได้มีโอกาสเป็นสิงทะโมนกันเต็มที เพราะปล่อยกันเต็มที่ในวันนี้, วันแม่ ก็เป็นวันที่แม่มีโอกาสโม้เรื่องความมั่งมีศรีสุข บุตรธิดามีเพชรนิลจินดาอาภรณ์ กันเต็มที่ด้วยเหมือนกัน.

แทนที่ในวันครู เด็กจะแสดงความเคารพตักยัญต่อครู พรรณนาพระคุณของครูด้วยความรู้สึกจากใจจริงกันจนน้ำตาไหล, ในวันเด็ก เด็กแสดงความเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดาและความเป็นศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์ และประกวดกันพรรณนาพระคุณของครูให้ซึมซาบใจถึงกับน้ำตาไหล, หรือในวันแม่ เด็กจะมาประชุมกันประกวดพรรณนาพระคุณของแม่และแสดงความขอบพระคุณของแม่อย่างลึกซึ้ง ต่อแม่ที่แสดงความเมตตาปราณีต่อลูกเป็นพิเศษ โดยมีพระภิกษุเทศน์เรื่องคุณธรรมนั้น ๆ เป็นการประสานงาน

คำกล่าวข้างบนนี้ จะมีข้อเท็จจริงเพียงไรนั้น ไม่ต้องเสียเวลาสอบสวน แต่เป็นที่ยอมรับได้ว่ามีส่วนจริงอยู่เหมือนกัน ไม่มากนักน้อย, เราจึงควรมองไปในทางที่เป็นการดีเพื่อก่อ แล้วหาทางแก้ไขปรับปรุงให้กลายเป็นเรื่องดีมีประโยชน์ให้มากที่สุดจะดีกว่า.

การที่วันครู วันเด็ก และวันแม่ ยังมีมลทิน หรือแม่แต่วิเวาแห่งมลทินดังเช่นที่กล่าวนั้นอยู่บ้าง อาตมาคิดว่า เป็นเพราะการศึกษาของเราหรือของโลกยังอยู่ในลักษณะที่เป็นเสมือน “พระเจดีย์ยอดดวน”, (ไม่ได้ใช้คำว่า “มหาหงส์ดวน” อีกต่อไป); ทั้งนี้เพราะว่าการศึกษาของเรา มีแต่เพียงการสอนให้รู้หนังสือและอาชีพ, ไม่มีการสอนเรื่องการเป็นมนุษย์ให้ถูกต้องตามฐานะและวัยของตน ๆ กันอย่าง

แท้จริง. เพราะเหตุนี้เอง คนในโลกจึงไม่มีความเต็มแห่งความเป็นมนุษย์ตามหน้าที่ของตนๆ กันทุกถ้วนหน้า. โลกมีความพร่องของความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง จึงเป็นโลกที่โพรงๆ กลวงๆ ยวบๆ ยาบๆ ระส่ำระสาย เป็นวิกฤตการณ์ที่ถาวร.

อาตมาถือว่า ครูเป็นผู้สร้างโลก (ช.ต.พ.) แต่มีคนโหล่าว่า งมงาย. อาตมาบอกเขาว่า โลกประกอบด้วยคนทุกคนในโลก, ทุกคนในโลกเป็นอย่างไร โลกก็จะเป็นอย่างนั้น, ทุกคนในโลกจะเป็นอย่างไร ก็แล้วแต่ว่าเขาได้รับการศึกษามาอย่างไร, เขาจะได้รับการศึกษาอย่างไรนั้น มันแล้วแต่ว่า ครูเขาจะสอนให้อย่างไร. ดังนั้น มันเป็นหน้าที่ของครู หรือของผู้จัดให้ครูสอน จะต้องจัดให้โลกมีการศึกษาชนิดที่ไม่เป็น “พระเจดีย์ยอดดวน” อีกต่อไป. โลกจึงจะเป็นโลกที่งดงาม สมบูรณ์ ด้วยมนุษยธรรม เพราะว่าโดยแท้จริงแล้ว ครูเป็นผู้สร้างโลก, หรือจะเรียกว่าเป็น “พระเจ้าผู้สร้างโลก” ก็จะถูกถึงที่สุด. ปัญหาเหลืออยู่แต่ว่า ใครจะเป็นผู้สร้างครูที่แท้จริงเท่านั้น.

ครูที่แท้จริง เป็นอย่างไร นี่คงจะเป็นปัญหาใหญ่และยากเกินกว่าที่ใครจะช่วยตัดสินใจได้. บรรดาครูที่รวมหัวกันเป็นเสมือนสหภาพแรงงานต่อสู้รัฐบาลให้จัดให้ครูมีฐานะหรือรายได้ไม่แพ้กรมการแห่งรัฐวิสาหกิจ นั้นคงจะให้ความหมายของคำว่า “ครู” ไปในลักษณะหนึ่ง, ผิดจากครูสมัยโบราณที่ไม่เคยต่อสู้เรียกร้องเกี่ยวกับสิ่งนี้. เท่าที่อาตมาจำได้ รู้สึกว่า ครูประจำบาลเงินเดือน เดือนละ ๘ บาทสมัยโน้น ก็สอนให้เด็ก ป.๔ รู้หนังสือเท่ากับครูสมัยนี้เงินเดือน เดือนละ ๑,๐๐๐ - ๒,๐๐๐ บาท สอนให้รู้เหมือนกัน. แต่ว่า ความรู้สึกส่วนลึกของจิตใจนั้นต่างกันมาก, ครูสมัยโน้นไม่มีการต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ และรายได้

๖ ❖ ครู เป็นพระเจ้าผู้สร้างโลก

ได้เหมือนครูสมัยนี้ดังที่ปรากฏอยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์ประจำวันเวลานี้. นั่นเพราะเขาบูชาความเป็นปุษนียบุคคลยิ่งกว่าเงินเดือน หรืออะไรกันแน่ เป็นสิ่งที่ต้องคิดดู. หรือจะหาว่าเขาเป็นครูในสมัยที่เจตียอดไม่ถ้วนก็ตามใจ.

ในเมืองไทยเรา มีครูจำพวกหนึ่ง ขึ้นสังกัดอยู่กับกระทรวงศึกษาธิการของรัฐบาล, ครูอีกพวกหนึ่ง ขึ้นสังกัดอยู่กับพระพุทธเจ้า ซึ่งใคร ๆ ก็เรียกท่านว่าเป็น “พระบรมครู” แต่ก็มีครูบางคนเหมือนกัน ที่ขึ้นอยู่ที่เดียวทั้งสองสังกัด, ซึ่งมองเห็นได้ชัดว่า คือครูที่บูชาแต่ความเป็นปุษนียบุคคล แทนที่จะบูชาเงินเดือนนั่นเอง. ครูพวกนี้เห็นเงินเดือนเป็นเหมือนดอกไม้รูปเทียนที่บูชาความเป็นปุษนียบุคคลของเขา จึงไม่มีแก่ใจที่จะเรียกร้องอะไร; ก้มหน้าเป็นครูผู้สร้างโลกต่อไป จนเงินเดือนกลายเป็นเศษขยะมูลฝอยที่อยู่ใต้ฝ่าเท้า แทนที่จะมาอยู่บนศีรษะด้วยการบูชา. เขามีอาชีพเจ้าหนี้คือทำคุณประโยชน์แก่ประชาชนมากยิ่งขึ้นกว่าค่าของเงินเดือนที่เขาได้รับ, สมกับคำว่า “ครู” ซึ่งแปลว่า “หนัก” คือมีพระคุณหนักอยู่บนศีรษะของคนทุกคนในโลก ที่เขาตั้งใจสร้างมันขึ้นมา.

คำว่า “ครู” ปธานุกรมสามัญอินเดีย แปลว่า “ผู้นำทางวิญญาณ” (Spiritual Guide), แต่เมื่อเร็ว ๆ นี้ มีนักศัพทศาสตร์บางคนบอกว่า รากศัพท์ที่แท้จริงของคำคำนี้แปลว่า “ผู้เปิดประตู”, แต่ก็คือเปิดประตูทางวิญญาณอีกนั่นเอง, ได้แก่การเปิดประตูออกแห่งอวิชชา ให้สัตว์ทั้งหลายอันอยู่ในเล่าที่แสนจะมีด-เหม็น-สกปรก-ไร้อิสรภาพ ได้ออกมาสู่ที่สะอาดโล่งแจ้งและมีอิสรภาพ. นี่คือ วิญญาณแห่งความเป็นครูที่แท้จริง.

การศึกษาที่ให้กับแต่เพียงความรู้หนังสือและอาชีพนั้น ไม่ทำให้ผู้สอนเป็นครูที่แท้จริงไปได้เลย. เรามาคำนี้ถึงความ เป็นครูที่แท้จริงกันเถิด เราก็จะสามารถจัดการศึกษาของเราให้เป็นการศึกษาที่แท้จริง, ไม่ใช่การศึกษาที่จบแล้ว มีแต่ความเห็นแก่ตัว อันเป็นต้นเหตุแห่งวิกฤตการณ์ทั้งหลาย, หรือศึกษาแล้วยังออกไปทำ อาชญากรรม เสพยาเสพติด หรือเป็นอปปี้อันแสนจะน่ารังเกียจ หาความเป็นสุภาพบุรุษหรือสัตบุรุษไม่ได้เลย. นักคอร์ปชั่นทั้งหลายล้วน แต่ผ่านการศึกษาระดับสูง ๆ ของสมัยนี้มาแล้วทั้งนั้น, จะตั้งองค์การป.ป.ป. อีกก็ร่อยองค์การ ก็ไม่สามารถปราบปรามได้.

“การศึกษาที่แท้จริง” นั้นเป็นสิ่งที่มิได้ โดยที่เมื่อเรายืมเอาคำว่า“ศึกษา”มาใช้ แล้วก็อย่าเอามาแต่พยัญชนะ, ขอให้เอาอรรถะของคำๆ นี้มาด้วย. ศึกษา นั้นคือคำว่า“สิกขา” ในภาษาบาลี, มีอยู่ ๓ อย่าง คือ สीलสิกขา=ความถูกต้องทางกายและวาจา, จิตตสิกขา=ความถูกต้องทางจิต, และปัญญาสิกขา=ความถูกต้องทางสติปัญญา ความเชื่อ ความคิดเห็น. ที่ว่าถูกต้องนั้น ถูกต้องทั้งความรู้-การกระทำ-ผลของการกระทำ. นี่แหละเรียกว่าเอาความหมายของคำว่า“ศึกษา”มาด้วย, ไม่ยืมเอามาแต่พยัญชนะที่เป็นเพียงชื่อสำหรับเรียกอย่างเดียว, แล้วให้เรียนกันแต่หนังสือและอาชีพ, จนกลายเป็นการศึกษาระบบเจตียยอดด้วน.

ที่นี้มาดูกันถึงสิ่งที่เรียกว่า“อาชีพครู” อาชีพครูนี้แปลกกว่าอาชีพทั้งหลายอื่น คือเป็นอาชีพที่ได้บุญด้วย, และเป็นบุญโดยตรงอย่างที่เห็นกันได้ง่ายๆ. อาชีพกรรมกรแบกหาม ถ้าจะได้บุญ ก็เป็นบุญโดยอ้อม, คือทำให้โลกนี้มีความสะดวกสบายครบถ้วนขึ้นเท่านั้น.

๘ ❖ ครู เป็นพระเจ้าผู้สร้างโลก

อาชีพครูผู้สร้างโลกให้มี“สันติสุข”ส่วนบุคคล และ“สันติภาพ”ส่วนสังคมนั้น มันต่างกันไกลลิบ ในการทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ แก่มนุษย์,

บางคนอาจจะพูดว่าไม่น่าจะเรียกว่า“อาชีพ” แต่โดยหลักการของภาษาบาลีนั้นเรียกว่าอาชีพได้. แม้การดำรงอยู่อย่างภิกษุ (รับทานจากทายก) ก็เรียกว่าอาชีพ หรือ สาชีพ, คือ เครื่องดำรงชีวิตอยู่. หากแต่ว่าเป็นอาชีพเจ้าหนี้ คือทำประโยชน์ให้มากกว่าที่รับเอาของเขามา. และเป็นอาชีพปุชนียบุคคล เพราะทำหน้าที่เปิดประตูทางวิญญาณ และสร้างโลกให้ประกอบด้วยสันติสุขอันแท้จริง. อาชีพครู คือ อาชีพที่ได้บุญโดยตรง อยู่ในตัวอาชีพนั่นเอง. ขอครูทุกคนอย่าได้ละเลยเจตนารมณ์ของความเป็นครูอันแท้จริง กันเลย,

อาชีพครู คืออาชีพที่ได้บุญ ขอให้เราจงมาเป็นครูเอาบุญกันเถิด จะได้บุญชนิดที่เกิดมาเป็นมนุษย์ และได้พบพระพุทธศาสนา ไม่มีชีวิตชนิดไหนจะยิ่งไปกว่า ที่จะทำให้ยกมือไหว้ตัวเองได้ เหมือนชีวิตชนิดนี้, คือชีวิตของครูผู้สร้างโลก ซึ่งไม่มีพระเจ้าองค์ไหนจะสร้างได้ดีกว่าหรือแม้แต่ดีเท่ากัน, โดยมีโลกปัจจุบันเป็นเครื่องพิสูจน์ทดลอง.

ที่นี่ สิ่งสุดท้าย ที่จะต้องพิจารณากันก็คือ วิธีทางที่จะได้เป็นครูปุชนียบุคคล. ข้อนี้เป็นการยากอย่างยิ่งสำหรับครูที่ไม่บูชาอุดมคติ โดยถือเสียว่า อุดมคติซื้ออะไรก็ไม่ได้, หรือครอบครองไม่ได้ด้วยอุดมคติ.

อุดมคติเป็นสิ่งที่ยิ่งกว่าสิ่งที่กินได้. ถ้าไม่มีสิ่งที่เป็นอุดมคติแล้ว ก็ไม่มีใครที่จะยกระดับขึ้นมาได้จากโคลนเลนอันเป็นรูรังแต่เดิมมา. ไม่มีใครได้ออกมาจากเล้ามิดแห่งอวิชชาหรือแห่งกิเลสตัณหา. อุดมคติ

เป็นสิ่งที่ขัดกันอยู่กับการตามใจตัวเอง, ซึ่งทุกคนตามใจไปจนถึงระดับที่เป็น“ส่วนเกิน” เรายังมีครูที่สุบบุหรืและตีมีสุรา, แถมยังทำต่อหน้านักเรียนอีกด้วย.

ครั้งหนึ่งที่สวนโมกข์ กำลังประชุมกันอยู่ด้วยนักเรียนจำนวนร้อย และครูตามสมควร, อาตมากล่าวกับนักเรียนว่า การสุบบุหรืคือการเอาควันไปรมปอดให้ปอดที่ยังตื้ออยู่มันเสียไปเร็ว ๆ, ใครอยากให้ครูสุบบุหรืบ้าง ยกมือขึ้น. ไม่มีนักเรียนคนไหนยกมือขึ้นมาเลย ยังแถมเหลียวไปดูครูของตนบางคนด้วย. อาตมาพูดต่อว่า คุณครูทั้งหลายช่วยเป็นพยานด้วย ว่านักเรียนของเราต้องการอย่างไร. อาตมาถามอีกว่า นักเรียนคนไหนต้องการให้ครูตีมีน้ำชนิดหนึ่ง ซึ่งทำให้ตับแข็งและตายเร็ว, ยกมือขึ้น. ไม่มีนักเรียนคนไหนยกมือ. ในที่สุดก็พบว่าครูกับนักเรียนของเรายังเดินสวนทางกันอยู่, ควรจะปรับปรุงเสียใหม่.

อุดมคติ ขึ้นอยู่กับการบังคับตัวเอง. พุทธศาสนาเน้นมากเรื่องการบังคับตัวเอง เรียกว่า อัตตทโม หรือ อัตตทนต์ตา.

การบังคับตัวเอง ต้องขยายขอบเขตออกไปจนครบ ๕ ข้อ คือ

การรู้จักตัวเอง (Self Knowledge)

การเชื่อมั่นตัวเอง (Self Confidence)

การบังคับตัวเอง (Self Control)

การเคารพตัวเอง (Self Respect)

การพอใจตัวเอง (Self Contentment)

เรารู้จักตัวเองว่าเราเป็นครู ตามอุดมคติของความเป็นครู, เราเชื่อมั่นตัวเองว่าเราสามารถที่จะเป็นได้แน่นอน, เราบังคับจิตหรือ

๑๐ ❖ ครุ เป็นพระเจ้าผู้สร้างโลก

ตนเองให้ทำเช่นนั้น ขนาดที่เรียกว่าบังคับช้างที่ตกมัน, แล้วเราเคารพตัวเองที่ทำเช่นนั้นได้ถึงยกมือไหว้ตัวเอง, แล้วเรารู้สึกเป็นสุขอย่างยิ่ง เพราะความพอใจในตัวเองของเรา.

การทำได้แบบนี้เท่ากับเรามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มรรค ผล นิพพาน อยู่ในตัวของเราอย่างครบถ้วน, แม้ในระดับที่ยังไม่สูงสุด แต่ก็เป็นที่แน่นอนว่าจะสูงสุดในกาลข้างหน้า. แต่ที่ได้แน่นอนทันใดนั้น คือความเป็นครูปุชนียบุคคลที่แท้จริง.

ในสมัยที่ฝรั่งเขายังนับถือพระเจ้า เขาเข้ามาในเมืองไทย สมัยอาตมายังเด็ก ๆ เราได้ยินฝรั่งเขาเอ่ยถึงและอวดอ้างคุณธรรม ๕ ประการนั้น จนเรานับถือเขา, แม้หนังสือศีลธรรมจรรยาแบบเรียนของเรา ก็อ้างถึงคุณธรรมเหล่านี้ เพราะตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนาทุกประการ เดียวนี้ เราได้ยกเลิกหนังสือแบบเรียนศีลธรรมจริยาชนิดนั้นกันเสียแล้ว และเดี๋ยวนี้ เราไม่พบฝรั่งชนิดนั้น, แต่พบฝรั่งที่บอกว่าพระเจ้าตายแล้ว ศาสนาไม่จำเป็น เป็นอุปสรรคแก่การเมือง และการเศรษฐกิจ, แล้วเขาก็นำการศึกษาไปในรูปแบบของเจดี ยอตตัน, ซึ่งเราก็ไปตามเขาในการจัดระบบการศึกษาดังที่เคยวิพากษ์วิจารณ์กันมาแล้วอย่างยืดยาว.

เมื่อเราปราศจากการบังคับตัวเองแล้ว เราก็มีอุดมคติอะไรไม่ได้เลย, มิหนำซ้ำจะเหยียบย่ำอุดมคติเสียด้วยการตามใจตนเอง, หรือตามใจกิเลส, ดังนั้นเราจึงไม่มีครูอุดมคติที่เพียงพอสำหรับจะสร้างโลก มีแต่จะเป็นไปในทางตรงกันข้าม คือทำลายโลกเสียมากกว่า.

เราไม่มีบุญ ชาวโลกก็เลยไม่มีบุญ และโลกก็ว่างเปล่าจากบุญ ด้วยเหตุดังกล่าวนี.

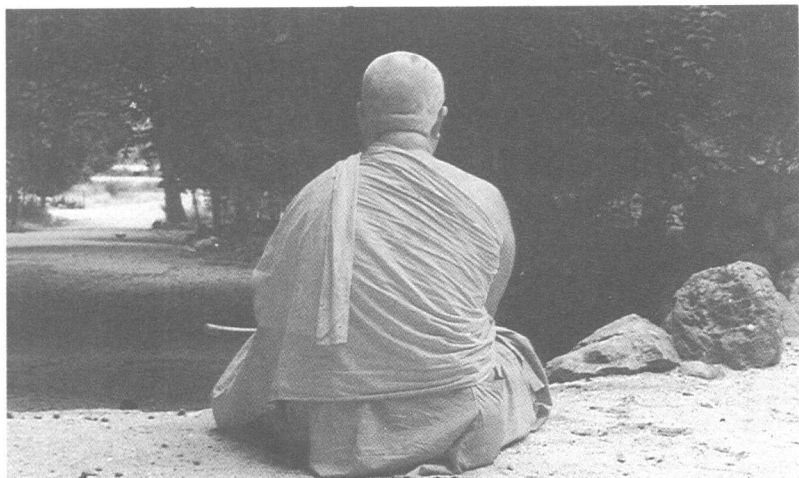
ขอให้เราตั้งต้นคิดเลขกันใหม่ว่า การเกิดมาทั้งทีนี้ จะใช้ชีวิตทั้งหมดนี้ลงทุนไปเพื่ออะไรดี ? ถูกแล้ว, เราต้องไม่อดตาย, ไม่ต้องมีครอบครัวที่เดือดร้อนลำบาก, แต่เราควรจะมีความเป็นปุชนียบุคคล หรือมีส่วนแห่งความเป็นปุชนียบุคคลในครอบครัวของเรา เป็นอยู่ชนิดที่ตนเองก็มีความสุขและมีความเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นอย่างยิ่งด้วย พร้อมกันไปในคราวเดียวกัน.

ขอเราจงมาเป็นครูเอาบุญกันเถิด เพื่อช่วยกันสร้างโลกให้เต็มไปด้วยบุญ โดยเสียสละความสุขทางเนื้อหนังในการบริโภค“ส่วนเกิน” ที่ไม่จำเป็นแก่ชีวิตประการใด ๆ กันเสียเถิด. ขอท้าทายให้ใครคนใด ว่ายังมีการมีชีวิตแบบไหนอีก ที่ประเสริฐไปกว่านี้ หรือยกมือไหว้ตัวเองได้มากกว่าการมีชีวิตแบบนี้.

โมกขพลาราม ไซยา

๑๒ ธันวาคม ๒๕๒๒

พุทธทาสภิกขุ

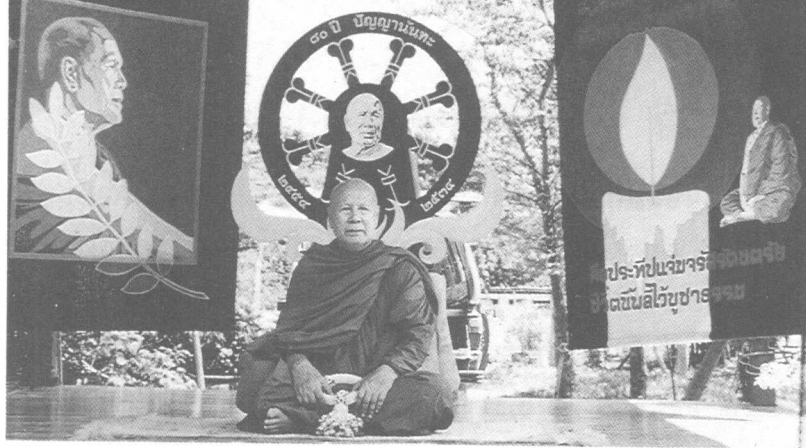

เด็กทั้งหลายนั้นแหละ คือผู้สร้างโลกในอนาคต
 เราจงพากันสร้างโลก โดยผ่านทาง การสร้างเด็กอย่างถูกต้อง
 เสียแต่บัดนี้เถิด
 อย่าปล่อยเด็กให้เป็นไปตามบุญตามกรรมเลย
 จึงจะเป็นการกระทำที่มีความรับผิดชอบอย่างสูงสุด
 ของบิดามารดา ครูบาอาจารย์แห่งยุคนี้
 ซึ่งถือว่าเป็นยุคของสติปัญญา

“มรดกที่ซ่อนฝากไว้” มรดกที่ ๑๘๔ ของท่านอาจารย์พุทธทาส

ครู คือบุชณียบุคคลที่ทุกคนหวังพึ่ง

ปัญญานันทกิกขุ

ปราชญ์ถาวรรม ณ ห้องโสตทัศนศึกษาโรงเรียนหอพระ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

๑๒ พฤษภาคม ๒๕๓๗

คุณครูที่รักทั้งหลาย

วันนี้ รู้สึกยินดีที่ได้มาพบปะกับพวกเราทั้งหลายที่เป็นครูบาอาจารย์ หลวงพ่อนี้ก็เป็นครูเหมือนกัน เป็นครูที่ทำงานครุมานาน ปีนี้ก็ ๘๓ แล้ว อายุ ๘๓ ปีเต็ม เมื่อวาน วันนี้เป็นวันแรกของปี ๘๔ หลวงพ่อเป็นครูในโรงเรียนเหมือนกับคุณครูทั้งหลายมาก่อน คือเป็นครูตั้งแต่อายุ ๑๘ เป็นครูใหญ่ เป็นครูน้อย เป็นภารโรง ๓ ตำแหน่ง เพราะว่าในโรงเรียนนั้นมีครูคนเดียว มีนักเรียน ๓๐ กว่าคน ห้องเรียนแคบกว่าห้องประชุมนี้อีก ติไม่ห่างๆ ไม่ให้วัวควายเข้าไปเรียนด้วย แล้วมุงด้วยใบจาก วันไหนพายุใหญ่ ฝนตก ก็หยุดเรียนไปโดยปริยาย เพราะฝุ่นมันเข้าไปในโรงเรียนมาก เรียนไม่ไหว ได้เงินเดือน ๒๕ บาท ๒๕ บาทนี้นับว่ามากแล้วสำหรับสมัยนั้น

๑๔ ❖ ครู คือบุษนิยบุคคลที่ทุกคนหวังพึ่ง

เป็นสามเณร เบิกเงินเดือนแล้วก็ได้ใช้ หลวงพ่อคือท่าน อาจารย์เจ้าคณะจังหวัดระนองท่านบอกว่า ท่านเก็บไว้ไม่ต้องใช้เงินนี้ เก็บไว้เผื่อไปเรียนอยู่กรุงเทพฯ จะได้เอาไปใช้ ท่านคิดการณ์ไกล

แล้วก็สอนนักเรียน ๓ ชั้น ในห้องนั้น สอนชั้น ๑ ชั้น๒,ชั้น๓ ก็ได้ยิน สอนชั้น ๒ ชั้น๑,ชั้น๓ ก็ได้ยิน สอนชั้น ๓ ชั้น๑,ชั้น๒ ก็ได้ยิน ว่ากันไปอย่างนั้นเรียกว่านักเรียน ๓ ชั้นเรียนมันก็เรียนพร้อมกันก็สนุกดี เป็นครูสนุกดี สอนอยู่ปีสองปี โรงเรียนก็อยู่ในสภาพเดิมอย่างนั้น ยังไม่ได้สร้างอะไร

แต่พออายุย่างเข้า ๒๐ ปีนี้ ลาโรงเรียนไปบ้านเพื่อจะไปบวช พระ พอบวชพระเสร็จแล้วเข็มทิศมันเปลี่ยน คือเพื่อนที่เป็นนักเรียน ขวน ก็เลยไปด้วย ส่งจดหมายไปลาออกจากครู ไปเรียนหนังสือ ห่อง ไม่มีจริง ๆ เทียวหาทั่ววัดได้ห้องระเบียงที่เก็บของ แคบนิดเดียว ยึด แขนไม่ได้ ห้องกว้างวา อยู่ในห้องนั้น ๒ ปี ไม่ไปไหน ชั้นบนนั้นสามเณรอีกรูป กวาดซื้อทรายใส่หลวงพ่อกทุกวัน หลวงพ่อก็ไม่ว่าอะไร เพราะว่ามันไม่ได้กระทบกระเทือนผิวหนังอะไร สามเณรองค์นั้นต่อมาก็ได้เป็นมหาเปรียญ แล้วก็ขึ้นพระเป็นสมภาร เป็นหมอดูจนกระทั่งง่อยไปเลย ตายแล้วเผาไปแล้วเมื่อเดือนก่อน หลวงพ่อยังไม่ตายยังอยู่ต่อไป แล้วก็อยู่ในห้องนั้นจนได้นักธรรมชั้นเอก แล้วก็เรียนบาลีแต่เรียนไม่จบ เพราะมีเหตุการณ์เข้ามาในวิถีชีวิต เรื่องมันยาวเล่าเพียงเท่านี้พอ ให้รู้ว่าหลวงพ่อนี้เคยเป็นครูสอนเด็ก ได้รับเงินเดือน ๒๕ บาท

ต่อมาก็มาเรียนหนังสือในทางพระ แล้วก็ไปเป็นครูต่อมา เป็นครูประเภทเคลื่อนที่ไม่มีเงินเดือนประจำ สุดแล้วแต่เขาให้ ก็ทำงานนี้มา ๕๐ กว่าปีแล้ว คือทำมาตั้งแต่อายุ ๒๒ ปี พออายุ ๒๒ ก็เริ่มเทศน์

ปัญญานันทภิกขุ ❖ ๑๕

สอนคน ชั้นแรกเทศน์นี้เทศน์ไว เร็ว คนฟังเกือบไม่ทัน แต่ว่าต่อมาก็ค่อยเบรคให้มันช้าลงหน่อยแล้วก็พูดมาจนกระทั่งบัดนี้ ก็ยังจะพูดต่อไป เพราะว่าร่างกายยังไม่เป็นไร ยังทำงานต่อไปเรื่อย ๆ เพราะฉะนั้นเมื่อมาพบพวกเราที่เป็นครูก็ตั้งใจเป็นพิเศษ

คือคนที่เป็นครูนี้ เป็นผู้มีใจสูงหรือเป็นผู้มีอุดมการณ์เสียสละอยู่ในใจ เพราะว่างานอื่น ๆ เขามีเงินเดือนแพง แล้วก็ได้เลื่อนฐานะสูงขึ้น แต่คนที่มาเป็นครูนี้เสียสละมาตั้งแต่เบื้องต้น ไม่เห็นแก่เงิน ไม่เห็นแก่อะไรทั้งนั้น มีใจสมัครรักจะเป็นครูจึงได้เข้าวิทยาลัยครู แล้วก็ทำงานเป็นครู

คราวหนึ่งได้ยินพ่อ ๓ คนเขาคูยกัน พ่อคนหนึ่งพูดว่า“ลูกฉันอีกปีก็สบายแล้ว ลูกฉันนี้เป็นตำรวจ เป็นตำรวจนี่รวยไว” อีกคนบอก“ของฉันก็ไม่เลวเหมือนกัน เพราะสอบเข้าเป็นนักเรียนศุลการักษ์ได้ ต่อไปอีกไปเป็นศุลการักษ์อยู่ตามด่าน อยู่ด่านนี้ของกินไม่ต้องซื้อ พ่อค้าให้ ทั้งยังมีเบี้ยบำนาญทางเป็นพิเศษ ไม่เท่าใดก็รวยเหมือนกัน” แต่พ่อคนสุดท้ายบอกว่า“ของผมแย่น้อย เพราะไปเข้าวิทยาลัยครูไม่มีทางที่จะได้อะไรเป็นพิเศษคงไม่มีโอกาสร่ำรวย”

๓ พ่อ มีความคิดต่างกัน คนหนึ่งลูกเป็นตำรวจสบายใจ เป็นศุลการักษ์ทำงานตามด่านก็สบายใจ แต่คนเป็นครูนั้นพ่อไม่ค่อยสบายใจเท่าใด แต่ว่าก็ต้องให้เป็น ก็ได้เป็นครูต่อมา นั้นเป็นความคิดของพวกเขาวัตถุนิยม ถือวัตถุเป็นเรื่องใหญ่ ทำอะไร ๆ ก็คิดถึงเรื่องวัตถุ ว่าจะได้เท่าไร จะมีอะไร จะเป็นอะไร เป็นความคิดที่ไม่ค่อยจะสูงส่งอะไร

แต่ว่าพวกเราทั้งหลายนี้ ที่มาเป็นครูนี้ หลวงพ่อทยเอาใจว่าคงจะดี ใจหลวงพ่อนี้ใจไม่ค่อยคิดถึงวัตถุจึงได้มาบวชเป็นสามเณร

๑๖ ❖ ครู คือบุชณียบุคคลที่ทุกคนหวังพึ่ง

แล้วก็บวชเป็นพระ บวชแล้วก็บวชมาจนกระทั่งบัดนี้ ไม่คิดจะสึกหา ลาเพศออกไปแสวงหาวัตถุ หาความร่ำรวย หาความเพลิดเพลน ทางด้านวัตถุ

มีความเพลิดเพลนในด้านใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ถ้าวันไหนได้ไปเทศน์แล้วมันสบายใจ วันไหนไม่ได้ไปเทศน์ไปสอนคนเออ..วันนี้ยังไม่ได้ทำงานสำคัญ แต่ว่างก็ทำงานอื่นที่วัดต่อไป แต่ถ้าได้ไปเทศน์แสดงธรรมแล้วก็สบายใจ ไม่ใช่สบายใจว่าจะได้อะไรๆ ตอบแทนไม่ได้คิดอย่างนั้น เขาให้เท่าไรก็พอใจ ไม่ให้ก็พอใจ ยิ่งเขาไม่ให้ก็ยิ่งพอใจว่า เออ..ดี วันนี้ทำงานโดยไม่ได้อะไร เราก็สบายใจ แต่ว่าส่วนมากเขาก็ให้พอได้เป็นน้ำมันหล่อลื่น ใช้สอยในการปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ความคิดมันเป็นพื้นฐานอยู่ในใจอย่างนั้น

คนเรากล่าวใจตัวเป็นอย่างไร มักจะคิดว่าคนอื่นเป็นอย่างนั้น หลวงพ่อมีอาชีพในทางครู ก็นึกว่าคุณครูทั้งหลายก็คงจะมีพื้นฐานทางจิตใจอย่างนั้น เป็นผู้ไม่หวังวัตถุไม่หวังความเป็นใหญ่ แต่หวังอย่างเดียวว่าจะใช้ความรู้ความสามารถถ่ายทอดให้แก่ศิษย์ เพื่อให้ศิษย์มีความรู้ มีความสามารถ

แล้วก็ศิษย์ทั้งหลายนี้ก็ผ่านคุณครูมาก่อน จะไปเป็นนายกรัฐมนตรื หรือจะไปเป็นนายทหาร หรือจะเป็นอะไรๆ ก็ตาม มันต้องผ่านครูก่อน ถ้าไม่ได้รับความรู้ความเข้าใจจากครูแล้วจะไปเป็นอะไรได้เป็นไม่ได้ เพราะฉะนั้นครูนี้เป็นผู้สร้างรากฐานของชีวิต ทำให้ชีวิตของคนเจริญก้าวหน้า

โลกเราที่ได้มีความเจริญก้าวหน้ามาจนกระทั่งบัดนี้ เป็นฝีมือของใคร หลวงพ่ออยากจะกล่าวว่าเป็นฝีมือของครูโดยแท้ ถ้า

โลกนี้ไม่มีครูแล้วโลกนี้จะมีดจะบอด จะไม่มีความก้าวหน้าในอะไร ๆ เลยแม้แต่น้อย แต่โดยที่ครูทั้งหลายมีนิสัยแห่งความเสียสละ มุ่งประโยชน์ความสุขของผู้อื่น จึงได้ทำหน้าที่เป็นครูสอนศิษย์มาเรื่อย ๆ ครูในสมัยโบราณนั้น เป็นครูร้อยเปอร์เซ็นต์ คือเป็นครูจริง ๆ ไม่หวังอะไรตอบแทน ตั้งอาศรมอยู่ตามแนวป่า เขาเรียกว่า“อาศรม”

อาศรมนั้นก็คือโรงเรียนกินนอนนั่นเอง ใครอยากจะศึกษาเล่าเรียนก็ไปอยู่กับครูไม่ต้องเสียเงิน ไม่ต้องเสียอะไรทั้งนั้น ไปอยู่แล้วก็ช่วยกันปลูกผักปลูกพืช อาศรมส่วนมากก็มักจะตั้งอยู่ริมแม่น้ำชายป่า มีสถานที่กว้างขวาง ลูกศิษย์ก็ต้องช่วยกันพัฒนาพื้นที่ปลูกพืชปลูกผักเลี้ยงตัวเอง แล้วก็เรียนวิชาการต่าง ๆ ที่ครูจะสอนให้ เรียนได้ทุกวิชาการ ศาสตร์ ๑๘ อย่างที่เขาว่าไว้ มีพร้อมอยู่ในสำนักอาศรมนั้น ๆ

ก็ไปเรียนกัน ไม่ต้องเสียอะไร อาจารย์ก็ไม่เรียกร้องอะไรจากศิษย์ เพราะครูทั้งหลายในสมัยนั้นละอายแก่ใจในการที่จะเรียกร้องอะไรจากศิษย์ อาจารย์มีความภูมิใจในการที่ได้ให้อะไรแก่ศิษย์แล้วก็ให้ตลอดเวลา ศิษย์มีความรักมีความเคารพต่อครูมาก เพราะครูเป็นตัวอย่างแก่ศิษย์อย่างแท้จริง ในชีวิตของศิษย์เหล่านั้นจะไม่ลืมครูเป็นอันขาด เพราะครูเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต เป็นตัวอย่างในการเสียสละ ในการทำจริง ในความเมตตา กรุณา ปรานีต่อศิษย์ทั้งหลาย จึงเป็นดวงใจของศิษย์ เป็นปูชนียบุคคลที่ศิษย์ควรเคารพบูชา แม้ออกไปจากสำนักของครูแล้ว ก็ยังนึกถึงครูอยู่ ยังไม่ลืมเลือนแม้แต่น้อย

มีครูคนหนึ่งที่เคยสอนหลวงพ่อ เล่าให้ฟังว่า มีโจรมาขโมยวัวของชาวบ้าน ท่านก็ให้คนไปช่วยสืบ ว่าวั้นนั้นใครขโมยไป ก็รู้ว่าใคร

๑๘ ❖ ครู คือบุษนิยบุคคลที่ทุกคนหวั่นพรั่น

ขโมยไป ครูก็เลยเขียนจดหมายส่งไปกับคนที่นั่นบอกว่าให้เอาวัวมาคืนด้วย ลูกศิษย์รู้ว่าเป็นของครู ชั้นแรกมันไม่รู้ แต่พอรู้ว่าเป็นวัวของครูก็เสียใจ เขาเสียใจมากเลยเอาวัวมาส่งครู แล้วเข้าไปกราบขอโทษ แล้วก็ปฎิญาณ ต่อหน้าครูว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ผมจะไม่เป็นขโมยต่อไป จะไม่ลักไม่ขโมยไม่ว่าจะเป็นของใคร ๆ

เพราะลักครั้งแรกมันก็ผิดเสียแล้ว ไปลักของคุณครูเข้า เสียใจมาก แล้วคนๆ นั้นไม่ขโมยต่อไป เรียบร้อย เรียบร้อยเพราะอะไร เพราะอิทธิพลน้ำใจของคุณครูที่ได้มีต่อศิษย์มาตั้งแต่เริ่มการเรียน เขาจึงจำความเมตตาปรานีนั้นไว้ไม่ลืมเลย อันนี้เป็นตัวอย่างที่เราทั้งหลายควรจะภูมิใจ

หลวงพ่อยังจำบทบาทของคุณครูชั้นมัธยมคนแรกไม่ลืมจนกระทั่งบัดนี้ เพราะว่าไปโรงเรียนนี้ไปสาย โรงเรียนเขาเปิดวันที่ ๑๗ พฤษภาคม หลวงพ่อไม่ได้ไป แต่ไปเรียนเอากลางเดือนมิถุนายน เข้าไปในชั้น ครูท่านคงจะลืม เลยชี้มาที่หลวงพ่อ เอ้า..เธออ่าน ชี้ให้อ่านภาษาอังกฤษ อ่านยังงี้ได้ เพิ่งเข้าไปในวันนั้น ก็เลยลุกขึ้นบอกว่า ผมอ่านไม่ได้ครับ ทำไมอ่านไม่ได้ ครูคนนี้น่ะนะ ถือไม้บรรทัดยาว เรากลัวนัก กลัวครูใช้ไม้บรรทัดแค้นมะม่วงตีมือ ทำไมอ่านไม่ได้ ก็กระผมเพิ่งเข้ามาเมื่อตะกี้นี้เอง อ้าว..นั่งลง ฟังคนอื่นเขาอ่านให้ฟัง อ่านหนังสือภาษาอังกฤษ สมัยนั้นเรียนหนังสือปีโอ คาร์ทไรท์ เรียนแบบผสมตัวโอ.บี.อ็อบ ยู.บี.อ็ับ...อ็อบ..อ็ับ..อ็ับ..อ็ับ ไปตามเรื่อง

พอถึงเวลาเย็น ครูเรียกมา..เธอมานี่ เสียว...กลัวว่าครูจะเรียกไปลงโทษ แต่ไม่อะไรหรอก ครูถามว่า ทำไมจึงมาช้า มันไม่ใช่เรื่องของผม เรื่องของพ่อ เพราะที่บ้านอยู่ไกลโรงเรียน ตั้ง ๑๕ กิโลเมตร พ่อไม่

พามา ผมจะมาได้ยังไง เออ..แล้วอยู่ไหน อยู่วัดยาง ตอนเย็นทำอะไร ก็ไม่มีอะไร ตะลุมตะกุกเล่น

ลูกมะจั่วนี้เป็นสัมพันธ์หนึ่งทางปักษ์ใต้ โตเท่าส้มโอ ตะโพง ตะจนกินไม่ได้ ใช้ทำต่างฟุตบอล

อ้อ..มัวแต่ตะมะจั่วอยู่ มันก็เปรี้ยวนะซี ทีหลังไปบ้านฉันนะ สั่งให้ไปบ้าน เอาหนังสือไปด้วย ก็ไปที่บ้านครู นำตะเกียงไป ตะเกียงสังกะสีบัดกรี ควันโขมง สมัยนั้นไม่มีไฟฟ้า สอนทุกเย็นๆ เรียกไปสอนเท่านั้น ไม่ได้เรียกร้องอะไรจากลูกศิษย์เลยแม้แต่หน่อย

สอนจนกระทั่งว่าอ่านคล่อง เรียนทันเพื่อน แล้วครูก็บอกว่าเอาละ..พอแล้ว อย่าซีเกียจนะ เรียนมาทันเพื่อนแล้วตั้งใจเรียนนะ คำพูดของครูแต่ละคำเป็นประกาศิต จำแม่นเลย ก็เรียนทันเพื่อนเรียบร้อย ครูให้โดยไม่หวังอะไรตอบแทน มันประทับใจ ผิงจิตผิงใจ มาจนกระทั่งบัดนี้ ยังนึกถึงคุณของครูคนนั้นอยู่ไม่รำย

แล้วหลวงพ่อก็เป็นนักเทศน์นักสอน กลับไปบ้านที่พัทลุง จะไปเทศน์ที่ไหนก็ตาม ครูต้องมาฟัง ครูต้องมานั่งฟัง ฟังด้วยความตั้งใจ ยิ้ม คงนึกว่า..ไอ้นี้กูเคยตีมือมานะ มันลูกศิษย์ของข้าฯ มันเทศน์เก่งนะ.. ชมในใจ แต่นั่งยิ้ม พอเทศน์จบนี้ ครูมาเลย มาถึงจับมือ บีบมือแรงๆ สองสามครั้ง แสดงความดีใจ เป็นภาพประทับใจอยู่ตลอดเวลา

แต่ต่อมาคราวหนึ่งไปเทศน์วัดใกล้บ้านครู ไม่เห็นครูมาฟัง พอเทศน์จบแล้วก็ถามว่าคุณครูไปไหน ชาวบ้านรู้ว่าหมายถึงใคร เอ้า..ครูไม่สบาย เวลานี้เป็นอัมพาตไปแล้ว ต้องไปเยี่ยม ก็ไปที่บ้าน เข้าไปในห้อง ทำท่าจะลุกขึ้น ครูยิ้ม เข้าไปใกล้ มือหนึ่งยังใช้ได้ มือซ้าย

๒๐ ❖ ครู คือบุชณียบุคคลที่ทุกคนหวังพึ่ง

ใช้ไม่ได้ มือขวาใช้ได้ ปีบแขนแรงๆ เหมือนที่เคยบีบ แล้วก็เทศน์ให้ครูฟัง

ต่อมาครูถึงแก่กรรม หลวงพ่อไปเทศน์อยู่ทางใต้พอดี พอรู้ว่าครูถึงแก่กรรมก็มาเป็นเจ้าภาพ เป็นเจ้าภาพเอง เทศน์เอง เพราะไม่รู้ว่าจะนิมนต์ใครให้เทศน์ เลยเทศน์เสียเอง เทศน์แล้วว่า คุณครูนี้เป็นครูอย่างไร ยกย่องคุณครูนั่นเอง แล้วก็เทศน์เรียบร้อย

เดี๋ยวนี้ครูคนนั้นยังนั่งอยู่ในหัวใจของหลวงพ่อก็ยังนึกถึงนึกภาพเห็นหน้า เห็นท่าทางได้ยินเสียงที่พูดกับศิษย์ เห็นท่ายกไม้บรรทัดเจือ ตีปั้ง ยังจำอยู่ได้ไม่ลืมเลย ที่ไม่ลืมก็เพราะว่า ครูคนนั้นมีสปิริตของครูจริงๆ เป็นครูร้อยเปอร์เซ็นต์ สั่งสอนศิษย์แล้วศิษย์กลัวมาก แม้ออกไปทำงานแล้วยังเกรงใจครูคนนั้น ลูกศิษย์คนหนึ่งออกไปเป็นศึกษาธิการจังหวัด ส่งลูกมาเรียน ครูบอกว่าเธอนี้มันไม่เหมือนพ่อ พ่อมันขยัน เรียนดี ลูกมันไม่เอาไหน

ลูกก็ไปบอกพ่อ ไปบอกว่าครูดำ ด่ายังไง เล่าให้ฟังว่า นี่ยังดินะสมัยพ่อ เอาไม้บรรทัดฟาดเลย นี่ไม่ตี ว่าเท่านั้นก็พอแล้ว ศึกษาธิการจังหวัดก็ยังเกรงใจคุณครู ใครๆ ก็เกรงใจ ไม่กล้าทำอะไรในเมื่อครูเป็นเช่นนี้

นี่เป็นการเอามาเล่าให้ฟังว่า ครูเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชีวิตของศิษย์จริงๆ ถ้าเราเป็นครูโดยน้ำใจ มีความเสียสละเพื่อความเป็นครูอย่างแท้จริง

แล้วตำแหน่งของครู ใครถอดไม่ได้ เป็นกันจนตาย เป็นนายอำเภอ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นอะไร พอออกแล้วมันก็เท่านั้น เขาไม่เรียกท่านผู้ว่า ไม่เรียกนายอำเภอแล้ว เรียกนายนั้นนายนี้ คุณนั้น

คุณนี่ แต่ครูนี้ออกจากครูไปแล้วเขายังเรียก“คุณครู”อยู่ตลอดเวลา
ถอดไม่ได้ มันเป็นตำแหน่งที่ติดเนื้อติดตัวไปตลอดเลยทีเดียว

สมัยอยู่กรุงเทพฯ มีบ้านซอยเล็กๆ เขาเรียกว่าซอยสารพัดช่าง
มีบ้านหลังหนึ่งสองชั้นเตี้ยๆ เขาเขียนไว้ว่า“เรือนศิษย์” เรือนศิษย์อะไร
คนแก่อยู่ ไม่เห็นศิษย์สักคน มีแต่คนแก่ คนที่อยู่เรือนนี้ไม่ใช่คนแก่
ธรรมดา เป็นพระยาราชนกุล เป็นครูพระตำหนักสวนกุหลาบ ลูกศิษย์
ของคุณครูคนนี่ คือเจ้าพระยาพิชัยนทรโยธิน เจ้าพระยาเทพหัสดิน
เจ้าพระยาฤทธิไกร เจ้าพระยารามราฆพ ลูกศิษย์ชั้นดี ๆ ทั้งนั้น วันหนึ่ง
ลูกศิษย์คนหนึ่งมาเยี่ยม ครูอยู่บ้านกระต๊อบเล็กๆ เห็นสภาพของครู
แล้วก็ไม่สบายใจ ไปเรียกเพื่อนทั้งหลายมาประชุมกัน ครูโรงเรียนที่อยู่
ลำบาก ผมไปเห็นมาแล้วไม่สบายใจ ช่วยกันหน่อย เรียไรเงินไปสร้าง
บ้านในตัวเมือง จึงเรียกว่า“เรือนศิษย์” เงินเหลือก็ฝากธนาคารไว้ให้ครู
ใช้เป็นประโยชน์ต่อไป

แล้วต่อมาคุณครูคนนี่ถึงแก่กรรมเขาไปตั้งศพที่วัดสามพระยา
อาตมาดูศิษย์ของคุณครู กรมวรณฤทธิ น.ม.ส. กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์
เจ้าพระยาเทพหัสดิน เจ้าพระยาพิชัยนทรโยธิน โอ้..มากันเป็นแถว ดู
แล้วก็ปลื้มใจ ปลื้มใจในความเป็นครูของคุณครูคนนั้น ว่าลูกศิษย์เก่งๆ
ทั้งนั้น ดีๆ ทั้งนั้นมาในงานศพ นุ่งผ้าไว้ทุกข์แก่ครู กรมวรณฤทธิเดิน
ออกมา นุ่งผ้าสีดำไว้ทุกข์ คนนั้นคนนี่มากัน โอ้ย..หลวงพ่เป็นพระอยู่
ก็ดู ประทับใจ นึกชมอยู่ในใจว่าครูนี้นี้ เป็นผู้ไม่ตาย ยังอยู่ในความทรง
จำของศิษย์ตลอดเวลา

ที่โรงพยาบาลศิริราชมีโครงกระดูก ๓ โครง เขาใส่ตู้ไว้เรียบร้อย
โครงหนึ่งเขียนว่า คุณหลวง เป็นคุณหลวง ชื่อที่สองเขียนว่า นอ.พระ

๒๒ ❖ ครู คือบุชณียบุคคลที่ทุกคนหวังพึ่ง

ยาตราภัยพิพัฒน์ โคร่งที่สามเขียนว่าคุณครูพระยาอุปกิตศิลปสาร
ไอ้โคร่งแรกไม่มีคำว่าคุณครู โคร่งที่สองก็ไม่มีคำว่าคุณครู แต่ว่าตัวที่
สามเขียนว่า“คุณครูพระยาอุปกิตศิลปสาร”

ทำไมจึงแตกต่างกัน สรรพนามแตกต่างกัน เพราะว่าพระยา
อุปกิตศิลปสาร นี่ท่านเป็นครู เป็นอาจารย์ เดิมท่านเป็นมหานิม กาญ
จนาวีระ อยู่วัดสุทัศน์ฯ ลีอกออกมาเป็นเปรียญ ๖ ประโยค มาเป็น
อาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สอนคณะอักษรศาสตร์ ครุศาสตร์
แต่งหนังสือไวยากรณ์ภาษาไทย ภาษาไทยเราท่านแต่งเอง เป็นอาจารย์
เป็นครู แม้ตายแล้วก็ยังเป็นครูต่อไป จึงยกศพให้แก่โรงพยาบาล โรง
พยาบาลเขาให้นักเรียนแพทย์ศึกษา เสร็จแล้วก็รื้อโครงกระดูกไว้ ใส่ตู้
แล้วเขียนว่า“คุณครู” ครูไม่ตาย ตายแล้วก็ยังเป็นครูอยู่ โครง
กระดูกก็ยังเป็นครูอยู่ ไปเห็นแล้วก็มีความภูมิใจในอาชีพของความ
เป็นครู

พวกเราไปเห็นก็คงจะตื้นตันใจที่เห็นภาพเช่นนั้น ยิ่งเราเป็น
ครูด้วยแล้วมันรู้สึกตื้นตันใจ มีความกระหึ่มขึ้นในใจว่า โอ้..ฉันก็ครู
เหมือนกัน แล้วถ้าหากว่าเราครูไม่สมบูรณ์ก็จะสมบูรณ์ขึ้น มีอะไร
บกพร่องอยู่ในชีวิตของความเป็นครูบ้าง ก็จะทำให้สมบูรณ์ขึ้นเพราะได้
เห็นสิ่งเหล่านั้น

คนเป็นครูนี้ไม่ตกอับ มีตัวอย่างมากมาย อย่างมหาเกษม
บุญศรีนี่ สมัยบวชเป็นพระศรีสมโพธิแล้วก็สึกไปเป็นผู้แทนนครสวรรค์ได้
เพราะคนรู้จักมากเข้าไปเป็นผู้แทนก็เป็นผู้แทนชั้นดีได้เป็นประธานสภา
ในสมัยคุณควงเป็นนายกรัฐมนตรี หนังสือพิมพ์เขียนภาพล้อท่าน
ประธานาภิเกษมนั่งโง่งกระเบน คุณควงถือพัดยศเดินตามหลัง เจ้าคุณ

ประธานสภา

แก็งเป็นประธานสภานี้เด็ดขาด กฎหมายการประชุมนี้จำกัด ใครทำผิดว่าทันทีเลย แล้วเป็นประธานสภาที่เรียบร้อย คราวหนึ่งเขามี ทูตสันถวะไมตรีจากประเทศพม่า ๑๐ กว่าคนเข้ามา ก็จะมีจัดเลี้ยง และการเลี้ยงนั้นเชิญพระยามานวราชเสวีประธานเก่ามาด้วย พวกพม่าที่มา กินเลี้ยง ท่านประธานฯเกษมท่านมาเล่าให้ฟังว่า โอ้ย..ไอ้หม่องนี่มัน ถือศีลเคร่งครัด แม้มาร่วมประชุมกันก็ไม่ดื่มเหล้า เราอายุมัน

แล้วต่อมาท่านก็เลิกเป็นนักการเมือง ไปเป็นอาจารย์สอน ภาษาบาลีภาษาไทย มีโอกาสได้สอนพระเทพฯ ด้วย สอนคณะครุศาสตร์ ที่หลังป่วย ป่วยตอนล่าง คือขาแข้งอ่อนไปหมด แต่หน้าตายังยิ้มแย้ม แจ่มใส หลวงพ่อไปเยี่ยมหน้าดาดี ไม่ใช่คนป่วยนี่ มันป่วยข้างล่าง เดิน ไม่ได้ ต้องนั่งอยู่อย่างนี้แหละ แต่ยังคงสนุก ท่านไม่เป็นทุกข์เป็นร้อน คนมีธรรมะดี

ท่านเล่าให้ฟังว่า ถ้าไม่เป็นครู..ตายแล้ว เป็นครูไม่ตายเพราะอะไร บอกว่าลูกศิษย์มันช่วย ลูกศิษย์มาเยี่ยมคนเดียว โทรศัพท์บอกศิษย์ ลูกศิษย์บางคนเป็นหมอ เอาหมอมารักษาให้เงินใช้ นี่อานิสงส์ของการเป็นครูถึงอยู่ได้อย่างนี้ นี่ถ้าเป็นนักการเมืองก็ตายแล้วเพราะไม่มีใครช่วยนักการเมือง

แต่เป็นครูนี้มีลูกศิษย์เยอะมาช่วยกันแก็งอยู่สบาย ที่หลัง หลวงพ่อไปเยี่ยมพระป่วยที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ มีตึกพระ นางพยาบาลบอกว่า เจ้าคุณเกษมก็มานอนป่วยอยู่ที่นี่แหละ หม่อมหลวง ปิ่นด้วย ได้เข้าไปเยี่ยม เอ้า..นี่มันตึกพระนี่ ไม่ใช่พระทำไมมานอนตึกนี้ อ้าว..ผมเป็นพระเหมือนกันนะ พระอาจารย์ เป็นพระอาจารย์สอน

๒๔ ❖ ครู คือบุชณียบุคคลที่ทุกคนหวังพึ่ง

สมเด็จพระเทพฯ

ยังมีอารมณ์ขันอยู่ถึงป่วยก็ยังมีอารมณ์ขันคนมันไม่ค่อยทุกข์ทุกข์กับเขาไม่ค่อยเป็น นี่คนอยู่วัดนาน บอกว่าพระเหมือนกัน พระอาจารย์ นี่พระเทพฯ สั่งให้มาอยู่ที่นี้ ให้มานอนป่วยอยู่ตึกสงฆ์ แล้วผลที่สุดท่านก็ถึงแก่กรรม เมื่อถึงแก่กรรมนี้ วันพระราชทานเพลิง สมเด็จพระเทพฯเสด็จมาเป็นประธานจุดเพลิงเผาคุณครูนายเกษม บุญศรี เอามาเล่าสู่กันฟัง เพื่อจะเป็นยาหอมเพื่อชะโลมน้ำใจพวกเราทั้งหลายที่เป็นครู ขอให้เป็นครูต่อไปเถอะ อย่าหนีจากความเป็นครูเลย

มีคนคนหนึ่งเป็นเด็กพ่ตลุง เขาเป็นครู ครูปริญญาเหมือนกัน เป็นผู้อำนวยการแล้ว แต่ว่าเขาสำเร็จวิชากฎหมาย เลยบอกว่าเจิม..ได้กฎหมายแล้วจะเลิกจากเป็นครูไหม บอกว่า เอ้อ..ไม่เลิกหรอกหลวงพ่จะเป็นครูไปจนเกษียณ เรียนกฎหมายก็เรียนๆ ให้มันรู้ๆ เท่านั้นเอง แต่จะไม่ใช้เป็นวิชาชีพอะไร เป็นครูต่อไป เป็นครูจนเกษียณ เตี่ยว่านี่ก็ไม่ได้ว่าความอะไร วิชากฎหมายก็ไม่ได้ใช้ อยู่บ้านทำสวน ทำอะไรเล็กๆ น้อยๆ อยู่อย่างสันโดษ มีความสุขในครอบครัว ครูเป็นอย่างนั้น

เพราะฉะนั้นความเป็นครูนี้จึงประเสริฐ ไม่มีอาชีพใดที่จะประเสริฐเท่าอาชีพครู คนที่เคยเป็นครูแล้วลูกศิษย์ได้เป็นใหญ่เป็นโตปลื้มใจมาก ครูที่เคยสอนพลเอกเปรมนี้ยังอยู่ ที่สงขลา ท่านพลเอกเปรมไปที่ไรต้องเตรียมของขวัญไปให้ครูทุกครั้ง พอไปเจอ พลเอกเปรมต้องกราบที่หน้าอกครู ให้ของขวัญ ครูนั่นไปนั่งที่ไหน ก็ยกแต่นายกเปรมเท่านั้น เพราะว่าเป็นลูกศิษย์ของแก แล้วก็ดีจริง ๆ ด้วย นี่คนกตัญญูต่อครูบาอาจารย์

นายกชวน นายกคนปัจจุบันนี้ แม่เป็นแม่ค้าขายของธรรมดา

แต่ว่าพ่อเป็นครู เพราะฉะนั้นแกลบอกว่า “ผมมันลูกครู คุณพ่อสอนให้
สุภาพเรียบร้อย ผมพูดกับใครก็ต้องครบทุกคำ” แม้กับสามล้อแกก็
พูดผมพูดครบกับสามล้อ เป็นคนที่สุภาพ เพราะพ่อฝึกมาอย่างนี้ “ผม
พูดหยาบไม่เป็น พูดคำอะไรที่ไม่ถูกไม่ชอบก็พูดไม่ได้เพราะพ่อผม
เป็นครู” แล้วนายกชวนแกก็ดี สมัยมาเรียนหนังสือกรุงเทพฯ ก็ไปอยู่
วัด ชั้นแรกไปวัดบูรณะศิริ มันอยู่ใกล้สนามหลวง เดินข้ามสนาม
หลวงไปเรียนธรรมศาสตร์สะดวก เข้าไปขอพระ

พระถามว่า มาจากไหน มาจากจังหวัดตรังครับ มีใบฝากไหม
ไม่มีครับผม ไม่มีรับไม่ได้ วัดนี้เขาต้องมีใบฝากจึงรับได้ ไม่เป็นไรครับ
ขอบคุณ

ข้ามไปฝั่งโน้น วัดอัมรินทร์ ไม่ไกลจากที่นั่น ขึ้นไปกุฏิกราบ
พระนั่งพับเพียบเรียบร้อย บอกผมเป็นคนบ้านนอกอยากมาเรียน
ธรรมศาสตร์ จะมาอาศัยวัดนี้ด้วย พระองค์นั้นเลยถามว่า เองชื่ออะไร
วะ ชื่อชวนครับผม เอ้อ..ชื่อเหมือนข้า อยู่กันได้ไวๆ เลยได้อยู่ เพราะว่า
ไปเจอพระชื่อชวนเข้า เลยอยู่ด้วยกัน อยู่ต่อมาก็พระชวนนั้นแกสีกเสีย
แต่ว่าไม่เดือดร้อนเพราะว่าอยู่วัดก็รับใช้องค์นั้นองค์นี้ องค์ที่เป็น
สมภารอยู่เดี๋ยวนี้ก็ขออยู่กับท่านต่อ ท่านก็รับรองต่อไป เป็นคนสุภาพ
เรียบร้อย ไม่ทำให้วัดเสียหาย

ตามปกติวันสำคัญเช่นวันเกิด ต้องไปวัดอัมรินทร์ ถวายสังฆ
ทาน กราบอาจารย์ที่เคยอยู่ด้วย พ่อเป็นนายกฯ แห่งแรกที่ไปคือวัด
อัมรินทร์ที่เคยอยู่ แต่คุณชวนที่สีกไปนั้นไปอยู่โน้นกาญจนบุรี นายก
อุตสาหไปจนถึงสวนคุณชวน เพราะรู้ เคยไป ไปบอกในสมัยที่อุปถัมภ์
คำขูให้อยู่ในวัด เลยมาเคารพในฐานะนายกรัฐมนตรี นิสัยอย่างนั้น

๒๖ ❖ ครู คือบุชณียบุคคลที่ทุกคนหวังพึ่ง

คนแบบนี้ไม่ตกต่ำเพราะมีพื้นฐานคือความกตัญญูตเวที ที่พูดมานี้มาโบราณากแล้ว ไม่ใช่ เรียกว่าแบบสาธิตเท่านั้น เอามายก เป็นตัวอย่างว่าคนนั้นเป็นคนเรียบร้อย หายาก

อันนี้เราเป็นครูนี้จึงควรจะปลื้มใจในความเป็นครูของเรา เพราะชาติไทยจะเจริญก้าวหน้าเป็นปึกแผ่นด้วยน้ำมือของเรา ครู ถ้าไม่มีครูแล้วไม่มีความก้าวหน้าใดๆ ในชีวิต เพราะไม่มีใครสอนวิชาการ เราเป็นผู้ให้แสงสว่างแก่ลูกศิษย์ ให้ความรู้ ความสามารถ ให้ความประพฤติดี ให้ทุกอย่างแก่ศิษย์เหล่านั้น เราจึงเป็นเสมือนหนึ่งผู้กำหนดอนาคตของประเทศชาติ ที่คำโคลงฝรั่งเขาว่า “อันมือไกวเปเลไชร้แต่ไรมา คือหัตถาครองพิภพจบสากล” มือไกวเปเลนั้นคือคุณแม่ คุณแม่ก็คือครูนั่นเอง ครูคนแรก มารดาบิดานี้เป็นครูคนแรกของบุตรธิดา เราเป็นครูคนที่สองช่วยกันถนอมกล่อมเกลี้ยงชีวิตจิตใจให้คนมีความรู้มีความสามารถมีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตต่อไป นี่เป็นเรื่องที่อยากจะขอให้คุณครูทั้งหลายได้คิดว่า เราเลือกหน้าที่ถูกต้องแล้ว เป็นหน้าที่ที่เป็นประโยชน์ เป็นความสุขแก่เพื่อนมนุษย์อย่างยิ่ง

เรามานึกถึงพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้านี้เป็นเจ้าชายเจ้าฟ้าชาย ถ้าพูดตามแบบเมืองไทยเป็นเจ้าฟ้า เป็นมกุฎราชกุมาร ได้รับการถนอมเลี้ยงอย่างดี ให้มีความสุขความสบายทุกอย่าง แต่ว่าท่านไม่สนใจในความสุขทางบ้านเมืองไม่สนใจอยากจะเป็นพระเจ้าแผ่นดินผู้ยิ่งใหญ่สนใจที่จะไปแสวงหาความรู้เพื่อช่วยโลกให้พ้นจากปัญหา จึงได้ออกบวช

การออกบวชของพระพุทธเจ้านี้ไม่ใช่เรื่องเล็ก ๆ เป็นเรื่องยิ่งใหญ่ เขาจึงใช้คำว่า “มหาภิเนษกรรมณี” หมายความว่า เป็นการออกบวชที่เสียสละอย่างยิ่ง เพราะว่าพระองค์มีทุกอย่างที่จะต้องเสียสละ มีมเหสี มีลูก

น้อยน่ารัก มีปราสาทสามฤดูสามหลัง มีอนาคตจะได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินผู้ยิ่งใหญ่ต่อไป อะไรๆ พร้อมทุกอย่าง ถ้าเป็นเราๆ ท่านๆ ก็จมอยู่ในกองของความสุขแบบนั้น ไม่มีใครไปหรอก

มีเด็กหนุ่มคนหนึ่งมาหาหลวงพ่ที่วัด หน้าตาเศร้าสร้อย หงอยเหงา พอมาถึงนั่งไหว้เสร็จแล้ว หลวงพ่อก็ถามเขาว่า เอ..เป็นไง หน้าตาเหมือนอมทุกข์อย่างนั้น กลุ้มใจหลวงพ่ กลุ้มเรื่องอะไร กลุ้มเพราะถูกใช้ให้ไปต่างจังหวัด อ้อ..ไปไหน ไปจังหวัดมหาสารคาม เธอเป็นอะไร เป็นครู ทำหน้าที่ครูแล้วทำไมถึงไม่สบายใจเมื่อเขาย้ายไปมหาสารคาม ผมอยากจะอยู่กรุงเทพฯ กรุงเทพฯ มันสบาย

โอ้..ฉันนี่ไม่ชอบกรุงเทพฯ เลย ความจริงมันอย่างนั้น หลวงพ่ นี่ไม่ชอบกรุงเทพฯ ไม่อยากอยู่กรุงเทพฯ เคยอยู่กรุงเทพฯ หกปี ที่บางขุนพรหม วัดสามพระยา คิดอยู่ตลอดเวลาว่า เลิกเรียนวันไหนกลับบ้านวันนั้น ไปอยู่บ้านนอก ไม่อยากอยู่กรุงเทพฯ เพราะว่าสิ่งแวดล้อมอะไรๆ มันไม่สบาย ไม่เหมาะ

ท่านเจ้าคุณพุทธทาสอีกองค์หนึ่ง ท่านไปอยู่วัดปทุมคงคา ใกล้สำเพ็ง ท่านไม่สบายใจเลย อยู่ที่นั่นพอสอบได้ประโยค ๓ แล้วสอบประโยค ๔ ตก ท่านกลับบ้านเลย ไม่อยากอยู่กรุงเทพฯ ท่านอดอัดไม่สบายหลายเรื่อง สิ่งแวดล้อมการเป็นอยู่ของวัดของท่าน ท่านบอกมันผิดหวัง โอ้เราสร้างภาพกรุงเทพฯ ไว้ว่า กรุงเทพฯมันยังงี้ มันผิดหมด ท่านเลยเขียนจดหมายถึงน้องชายคือคุณธรรมทาสว่า เห็นจะต้องกลับเสียทีเพราะอดอัดในการอยู่กรุงเทพฯ มามากพอแล้ว ฉันจะไม่เรียนต่อแล้ว ฉันจะไปค้นคว้าอยู่ในป่าที่ไชยา แล้วก็ไปสร้างสวนโมกข์ ใหญ่โต ก้าวหน้า เพราะไม่ชอบกรุงเทพฯ หลวงพ่อก็เป็น

๒๘ ❖ ครุ คือบุษนิยบุคคลที่ทุกคนหวังพ้ง

อย่างนั้น ไม่ชอบ จึงออกจากกรุงเทพฯ ไป เพราะมันอึดอัดหลายเรื่อง ออกไปอยู่บ้านนอกสบายกว่า กว้างขวาง อะไรๆ สะดวกสบาย

เจ้าชายสิทธัตถะอยู่ในวังนี้ ท่านไม่พอพระทัยในความสุขแบบนั้น คิดว่าชีวิตมันไม่ได้เรื่อง เป็นกษัตริย์ตายแล้วก็ไม่มีอะไรเหลือ เราควรจะใช้ชีวิตให้มีความมากกว่านี้ ก็เลยตัดสินใจออกบวช หนีออกไปบวช คือออกกลางคืนไม่อยากให้ใครรู้ รู้แล้วจะยุ่งมันจะดังแข่งดังขาไปไม่ได้

ออกบวชนี้ผิดกันคนละรูปเลย เครื่องนุ่งห่มก็เปลี่ยน อาหารก็เปลี่ยน ที่อยู่ก็เปลี่ยน สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนหมด แล้วก็ไปทำการศึกษาค้นคว้า ตั้งหกปีจึงได้เป็นพระพุทเจ้า

เมื่อได้เป็นพระพุทเจ้าแล้ว จะนั่งอยู่ใต้ต้นโพธิ์ ก็ไม่มีใครเดินประท้วง ไม่มีใครคัดค้าน แต่ว่าทำไม่ได้ เพราะสงสารชาวโลกที่กำลังเวียนว่ายอยู่ในกองทุกข์ ต้องสอนให้เขาเข้าใจธรรมะ แล้วก็ออกไปสอน เดินไปเที่ยวสอน

สมัยนี้หลวงพ่อมาเชียงใหม่มบินแป็บเดียวถึงแล้ว ไปอุบลไป เชียงใหม่สบาย นึกถึงว่าเรานี้สบายกว่าพระพุทเจ้า พระพุทเจ้าเดินทั้งนั้น เส้นทางเดินของพระพุทเจ้านี้ถ้าคำนวณแล้วมันมากมาย เดินอยู่ในรัฐต่างๆ ของประเทศอินเดีย ๔๕ ปี ไม่น้อยเลย เดินไปเพื่ออะไร เพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่มหาชน เวลาสั่งลูกศิษย์ทั้งหลายไปทำงานก็สั่งว่า

“เธอทั้งหลายจงเที่ยวไป เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่มหาชน จงประกาศวิธีชีวิตที่บริสุทธิ์ อังงดงามเบื้องต้น ท่ามกลาง ที่สุดแก่เขา อย่าไปทางเดียวกันสองรูป ไปทางเดียวรูปเดียว” เพราะ

คนมันน้อย พระเหล่านั้นก็ออกไปไม่ได้หวังอะไร ออกไปให้ พระองค์ก็ไปเพื่อให้ ไม่ได้เอาอะไรจากเขา ไปสอนตั้งแต่คนชั้นพระราชามหากษัตริย์ พ่อค้า เศรษฐี ขวานาชาวสวน สอนทุกคน เจอใครสอนทั้งนั้น ช่วยเขาให้หมดความทุกข์ ด้วยการประพฤติธรรมคืองาน

งานครู พระพุทธเจ้านี้เรียกว่าเป็นบรมครูของชาวโลก งานออกไปเที่ยวสอนนี้พระพุทธเจ้าทำเป็นองค์แรกในโลก

ครูอาจารย์ในประเทศอินเดียเขาตั้งอาศรมเป็นที่ ๆ ใครอยากรู้ก็มา มาเรียนมาศึกษา แต่พระพุทธเจ้าไม่ตั้งอาศรมเป็นหลักแหล่งไปเรื่อยไป เว้นไว้แต่ในฤดูฝน เข้าพรรษาหยุด ไปไม่ไหวฝนตก ก็เลยหยุดอยู่กับที่ พอออกพรรษาก็ไปต่อไป ที่โน่นที่นี้ไปเรื่อยไป นี่คือนิเวศน์ของพระพุทธเจ้า

เราทั้งหลายเป็นชาวพุทธ ชาวพุทธเมืองเหนือนี้เป็นชาวพุทธที่เคร่งครัดพอสมควรมีความมั่นคงในพระพุทธศาสนามากกว่าส่วนอื่นๆ ของประเทศ วัตถุทางศาสนาจึงเจริญงอกงาม เป็นหลักเป็นฐานพอเอาเป็นตัวอย่างได้ เพราะฉะนั้นเราทั้งหลายที่เป็นครูนี้ ก็ควรจะถ่ายทอดนิสัยของพระพุทธเจ้ามาใส่ไว้ในใจของเรา อัญเชิญพระคุณของพระพุทธเจ้ามาไว้ในใจของเรา

พระคุณที่ควรอัญเชิญเข้ามาก็คือพระกรุณา กรุณาปรานี อันนี้ต้องเอามาไว้ในใจ เราเป็นครูนี้ต้องอยู่ด้วยความกรุณาปรานี อยู่ด้วยความรักศิษย์ ด้วยความหวังดีต่อศิษย์ ต้องการที่จะช่วยศิษย์ให้พ้นจากปัญหาคือความโง่เขลาเบาปัญญา ช่วยเขาให้เขาได้มีความรู้ความสามารถ มีความก้าวหน้าในชีวิตต่อไป

อันนี้ต้องยึดมั่นไว้ในใจว่า ฉันจะอยู่ด้วยความรักศิษย์ ชีวิต

๓๐ ❖ ครู คือบุชณียบุคคลที่ทุกคนหวังพึ่ง

ของฉันทันเป็นอยู่เพื่อศิษย์ ฉันทันจะทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ศิษย์ของฉันทัน มีความเจริญมีความก้าวหน้า

สิ่งที่ครูเราต้องการนั้นคืออะไร คือความสำเร็จในการศึกษาของศิษย์ ถ้าศิษย์สำเร็จการศึกษาเป็นคนดีมีความรู้เติบโตขึ้นมีชีวิตอย่างดีนั่นแหละคือสิ่งตอบแทน เราควรสบายใจว่า ผลผลิตที่เราเคยทำไว้เกิดประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง ก็มีความภูมิใจ นั่นแหละเป็นสิ่งที่ครูต้องการ

อันอื่นไม่สำคัญ วัตถุทั้งหลายไม่สำคัญ สำคัญก็คือลูกศิษย์เป็นคนเจริญในคุณธรรม ในความงามความดี ใช้ชีวิตเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมคือประเทศชาติ เราก็อพอใจแล้ว เป็นอาหารใจอันประเสริฐที่เราควรจะได้รับทุกวินาทีของชีวิต แล้วก็เป็อาหารประเภทที่ถาวรที่จะอยู่กับเราตลอดไป ส่วนความสุขแบบอื่นนั้นมันชั่วแล่น มันไม่ถาวรอะไร เป็นของเกิดขึ้นดับไป เกิดขึ้นดับไป แต่ว่าบุญกุศลที่เกิดขึ้นจากการทำหน้าที่ของครูอย่างดีนี้มันถาวรอยู่ในจิตใจของศิษย์ แล้วศิษย์เหล่านั้นก็ได้ออกไปบำเพ็ญชีวิตเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมคือประเทศชาติ

งานของครูมันกว้าง เป็นงานที่ไม่รู้จักตาย เป็นงานที่ถาวรอยู่กับประเทศชาติตลอดไป เราจึงควรภูมิใจ

แต่ถ้าในสมัยนี้สังคมเปลี่ยนแปลง สังคมเปลี่ยนแปลงไปมาก เชียงใหม่ในสมัยก่อนกับสมัยนี้ผิดกันมาก หลวงพ่อขึ้นมาอยู่เชียงใหม่ ปี ๒๔๙๒ วันที่ ๑๓ เมษายน ลงรถไฟที่สถานีรถไฟเชียงใหม่ ฝนตกหนัก พอลงจากรถไฟนี่ฝนตกใหญ่ ตกทั่วบ้านทั่วเมือง แล้วก็ไปแะวัดศรีภูมิ พักที่นั่นสองชั่วโมง แล้วก็ไปวัดอุโมงค์ ไปอยู่ที่นั่น ๑๐ ปี

อยู่เชียงใหม่ เป็นการอยู่ที่ประทับใจ หลวงพ่อสบายใจเมื่ออยู่

เชียงใหม่ เพราะว่าคนเชียงใหม่เป็นคนว่านอนสอนง่าย อะไรที่ทำอยู่ แต่มันไม่ถูก หลวงพ่อบอกว่าอันนี้ไม่ถูก..โยมเอ๊ย พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนอย่างนี้ พระพุทธเจ้าสอนอย่างนั้น ๆ เขารู้เขาไม่ทำ เขารับฟังโดยดี ก็ทำงานเที่ยวสอนคนอยู่ ทำงานทุกวัน

ออกเทศน์ทุกวัน ๆ จนโยมขึ้นมาขอร้องว่า ท่าน..เครื่องขยายเสียงผมซื้อได้ รถยนต์เสียงผมซื้อได้ แต่ถ้าคอท่านเสียงนี้ผมไม่รู้จะซื้อที่ไหน อะไหล่ไม่มี ถ้าอย่างนั้นหยุด ๆ เสียบ้างไม่ต้องไปทุกวันหรอก หลวงพ่อตอบว่า ไม่เป็นไรโยม อาตมายังแข็งแรงไม่ได้เดือดร้อน โยมไม่ต้องเป็นห่วง แล้วก็ไปเทศน์เรื่อยไป ทำงานตลอดเวลา เป็นสุข พอกลับมาถึงวัดอุโมงค์ก็สบายเพราะสิ่งแวดล้อมร่มรื่น มีต้นไม้มีป่า ความเงียบสบายออกจากวัดไปก็ไปทำหน้าที่ไปไปสันท่าแพงไปสันทราย ไปดอยสะเก็ด ไปสารภีไปลำพูนไปลำปาง ไปทั่วไป เมืองแพร่เมืองน่าน เทศน์มันทุกแห่ง ทำหน้าที่ ก็ได้รู้จักว่าพี่น้องชาวเชียงใหม่เรานั้น ชาวเหนือทั่วไปนั้น เป็นคนที่เปิดเผยยอมรับสิ่งถูกต้อง เหมือนดอกบัวที่อยู่เสมอน้ำ พอแสงอาทิตย์ส่องก็บานรับแสงตลอดทั่วไป ว่านอนสอนง่าย

แต่เดี๋ยวนี้พูดตรงไปตรงมาว่า เมืองเชียงใหม่นี้ก้าวไปในทางวัตถุมากไป หลวงพ่อเคยเตือนไว้สมัยอยู่เชียงใหม่ บอกว่าขอไว้สักเมืองเถอะ เมืองเชียงใหม่ อย่าเจริญแบบกรุงเทพฯเลย ให้รักษาวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นไว้ การแต่งเนื้อแต่งตัว การเป็นอยู่ ศิลปวัฒนธรรมให้ช่วยกันรักษาไว้ อย่าพัฒนาบ้านเมืองให้เหมือนกรุงเทพฯเลย

เขาบอกว่า ส่งเสริมการท่องเที่ยว ต้องพัฒนา ความจริงฝรั่ง

๓๒ ❖ ครู คือบุชณียบุคคลที่ทุกคนหวังพึ่ง

มั่งค่าที่เขามาเที่ยวประเทศไทย เขาเบื่อไอ้ตึกสูง ๆ เบื่อการจราจรที่เต็มไปด้วยรถยนต์เต็มถนนแล้วเขาอยากจะมานั่งที่เงียบ ๆ พักที่เงียบ ๆ สบาย ๆ ถ้ามาเมืองเหนือก็อยากเห็นคนเมืองเหนือ อยากเห็นขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น เขามาเพื่ออย่างนั้น แต่เรามันทำการต้อนรับเขาอย่างที่เขาเป็น ซึ่งเขาก็ไม่ได้รำเริงอะไรกับสิ่งเหล่านั้นหรอก

เขาอยากจะไปนั่งตามป่าตามเขา เดินบุกป่าไปอะไรอย่างนั้นมากกว่า เขาต้องการอย่างนั้น แต่เรานึกว่า ไม่ได้..ต้องให้ก้าวหน้า เลยบ้านเมืองเต็มไปด้วยบาร์ด้วยไนท์คลับซึ่งเต็มไปด้วยความเสื่อมทั้งนั้น เจ้าบ้านผ่านเมืองทั้งหลายก็อนุญาตให้เปิดแต่สิ่งเหล่านี้ ซึ่งมันทำให้คนเสื่อม ศีลธรรมห่างจากจิตใจคนไปเรื่อย ๆ แล้วก็อะไร ๆ เปลี่ยนไปหมด เด็กหนุ่มเด็กสาวเริ่มเสียผู้คนมากมายเพราะสิ่งแวดล้อม อันนี้เสียตาย หลวงพ่อเห็นแล้วเสียตาย ไม่อยากให้เป็นอย่างนั้น อยากให้เป็นเมืองตัวอย่างไว้สักเมืองหนึ่ง เมืองเชียงใหม่เมืองลำพูนนี้ อยากให้เป็นตัวอย่างไว้ แล้วก็สู้ไม่ไหว สู้กระแสนแห่งความเจริญทางวัตถุไม่ไหว

เดี๋ยวนี้เรามีคำใหม่คำหนึ่งเรียกว่า“โลกานุวัตร” แปลมาจากฝรั่ง ไอ้คำฝรั่งไม่ได้มีความหมายแบบเราเข้าใจโลกานุวัตร วันนั้นไปเทศน์ที่มิดิล พวกหมอลาถามว่า “โลกานุวัตร”มันหมายความว่าอย่างไรในทัศนะหลวงพ่อ

หลวงพ่อบอกว่า โลกานุวัตรนี้มันใช้ไม่ได้ พวกโลกานุวัตรนี้พวกเป็นทาสวัตถุ พวกไหลไปตามกระแสน้ำ มนุษย์เรามันต้องอยู่ด้วยการทวนกระแส ทวนกระแสโลก ไม่ใช่ไหลไปตามกระแสโลก ต้องอยู่อย่างปลาเป็น ปลาเป็นมันว่ายทวนกระแส ปลาตายมันหงายท้องไหลไปตามกระแสน้ำเท่านั้น ไม่ได้เรื่อง

โลกานุวัตรก็คือไหลไปตามโลก ไหลตามวัตถุ ไหลไปตามสิ่ง
แวดล้อม มันไม่ถูก ศัพท์มันเป็นอย่างนั้นมันไม่ถูกต้องไอ้โลกานุวัตร
เราต้องฝืนโลก ทวนกระแสของโลกไว้

ในการปฏิบัติธรรมะ ระเบียบวินัยทั้งหลายทั้งปวงที่มีไว้
เพื่ออะไร เพื่อทวนกระแส เพื่อสู้กับกระแสโลกที่มันดึงเราลงไป
ทางต่ำ เราต้องทวนมันไว้ ถ้าไม่ทวนเราก็ถูกมันดูดเท่านั้นเอง ถ้าเราไป
ที่อบหลวง แล้วกระโดดลงไปในน้ำมันก็ตาย น้ำมันดูดไหลไปได้รอบ
มันก็ตายเท่านั้นเอง เรามันต้องไม่ลงไปอย่างนั้น ไม่ลงไปสู่กระแสโลก
ซึ่งมันไหลแรง แต่ต้องทวนกระแสไว้

ชาวญี่ปุ่นเขาเลี้ยงปลาคาร์พ ไม่ใช่เลี้ยงเล่น เขาเลี้ยงไว้
เป็นบทเรียนแก่ลูกเขา เวลาเขาปล่อยน้ำไหลแรง ปลาคาร์พมันสู้
กระแสน้ำ แล้วญี่ปุ่นสอนลูกว่า ลูกต้องอยู่เหมือนกับปลาคาร์พ สู้กับ
กระแสน้ำ เราต้องอยู่เพื่อสู้กระแสโลก ต้องเข้มแข็ง ต้องอดทน ต้อง
หนักแน่น ต้องก้าวหน้าในทางที่ถูกที่ชอบ เขาสอนอย่างนั้นเพราะฉะนั้น
คนญี่ปุ่นจึงเจริญก้าวหน้า เพราะว่าเขารู้ว่าชีวิตคืออะไร เขาสู้กับกระแส
ชีวิต

ที่นี้บ้านเมืองของเราเวลานี้ โดยเฉพาะเชียงใหม่เจริญมาก
ทางวัตถุ พวกบาร์พวกไนท์คลับ พวกผับพวกอะไรต่างๆ มากมาย คน
ก็ไปสนุกสนาน

คนเชียงใหม่สมัยก่อนนี้ ถ้าจะดื่มเหล้าสักเป๊กหนึ่ง มอง
ขวามองซ้าย ใครเห็นกูมั่งก็ไม่รู้ แล้วยื่นมือกริบไป กลัวคนเขาจะเห็น
ยังมีความกระดากอยู่ ไม่ถึงขั้นหิรโหรอก แต่มันเรียกว่ากระดาก กลัว
คนจะเห็น ไม่กล้าดื่มเปิดเผย เดียวนี้หรือ..เอาชวดมาวางแล้วก็มานั่ง

๓๔ ❖ ครู คือบุชนิยบุคคลที่ทุกคนหวั่นพ้อง

ใจกันเต็มที่เลยแม้ครูเราก็ไปร่วมวงกับเขาด้วยอย่างนี้มันเสื่อมแล้ว

เราแพ้แล้ว แพ้ต่ออบายมุข แพ้สิ่งเสพติด แพ้การพนัน แพ้การเที่ยวกลางคืน แพ้ความสุรุษสุร่าย แพ้อะไรต่ออะไร ไหลไปตามกระแสโลก ไม่ถูก คนอื่นเขาจะไหลไปก็ช่างเขาเถอะ แต่ครูเราไม่ใช่ไหลตามโลก ครูต้องเป็นคนที่อยู่ใน“โลกของครู” ไม่ใช่โลกแบบคนทั่วไป แบบคนทั่วไปเขาอยู่กันอย่างไร้กช่างเขา ไม่ไปว่าเขาหรอก แต่ว่าเราเป็นครูนี้ต้องอยู่ในโลกของครู

ครูนี้เป็นคนประเภทครึ่งพระครึ่งชาวบ้าน แต่งเนื้อแต่งตัวเป็นชาวบ้าน แต่จิตใจนี้เหมือนพระ มีการบังคับตัวเองได้ มีความอดทน มีความเสียสละ มีความซื่อสัตย์ต่อสิ่งที่ถูกต้อง เรียกว่า“โลกของครู”ต้องเป็นอย่างนั้น ช่วยกันหน่อย ช่วยกันฝืนกระแสโลก แล้วก็สร้างโลกของครูไว้เป็นตัวอย่าง ให้ใครเขาเห็นว่า โอ..นั่นครู คุณครู แต่งตัวแบบนั้น คุณครูพูดจาแบบนั้น อยู่ในสังคมเป็นผู้นำทางจิตใจ เป็นผู้นำทางจริยธรรมของความเป็นครู อันนี้เป็นสิ่งที่หลวงพ่อดิตอยู่ตลอดเวลา ถ้าพบครูพยายามบอกว่า ครูอย่าเป็นอย่างชาวบ้าน ต้องเป็น“ครู”

ครูทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้แย่มาก ดื่มเหล้าเก่ง เป็นหนี้สินมาก เล่นการพนัน ไม่ไหว ลูกศิษย์คนหนึ่งเขาสึกแล้วไปเป็นครูอยู่ที่ขุนหาญจังหวัดศรีสะเกษกลับมาบอกว่าหลวงพ่อไม่ไหวแล้ว ครูแย่มาก เพอร์เซนต์ของครูขึ้นเมามาก เล่นการพนันเป็นหนี้ก็มากเลยบอกเ้า..เธอต้องไปช่วยแก้ เอาครูเข้าค่าย เลยกี่ส่งพระไปช่วย เซ็นครูเข้าค่าย ดิฉัน เข้าค่าย ๕ วัน ๕ คืน

ครูเกิดความสำนึกรู้สึกตัว ว่าเรานี้ก้าวผิดเสียแล้ว เราเป็น

ครูแต่เพียงชื่อ แต่จิตวิญญาณไม่เป็นครูเสียแล้ว เราไม่เป็นผู้นำทางจิตใจของเด็กเสียแล้ว แล้วเด็กก็ละ บอกเอาครูก่อน เข้าค่ายครูก่อน แล้วทีหลังก็เข้าค่ายนักเรียน ว่ากันไปเรื่อย ๆ ไป เตียนนี้เรียบบร้อยครูมาบวชที่วัดก็มี บวชแล้วก็เป็นผู้นำในทางที่ดีที่งามต่อไป

แล้วทางวิทยาลัยครูอุบลราชธานี มีมหาหลายคนอยู่ พวกได้ปริญญาโท สึกออกไปเป็นครู เขาช่วยมาก ช่วยพัฒนาจิตใจครูทั้งหลาย แล้วก็ช่วยไปอบรมตามที่ต่าง ๆ เป็นตัวอย่าง เขาช่วยกันมาก ช่วยสร้างคนให้เป็นคนดี พระก็ไปทำงานอย่างเข้มแข็ง ส่งเสริมแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง พระธรรมทายาทที่ได้รับการอบรมที่วัดชลประทานฯ ก็ไปช่วยกันทำงาน

บางอำเภอนั้นการขายสุราลดฮวบเลย ลดจนเจ้าหน้าที่สรรพสามิตตกใจ ตกใจว่าคนมันด้มเหล้าเถื่อนกินกันมากก็เหล้าหลวงขายไม่ได้ ไม่ใช่..คนมันเลิกดื่ม เขาไปสืบสวนว่า เออ..เขาไม่ปราบเหล้าเถื่อนเหล้าของโรงเหล้าขายไม่ได้ ภาษีตกนายอำเภอบอกว่าไม่ใช่อย่างนั้น พระท่านเทศน์มาก คนมันเลิก ไปบอกพระว่าอย่าเทศน์มากเกินไป ภาษีสุรามันจะขาด ไร่บ้านเมืองจะนิบหนวยไม่คิด จะคิดเอาแต่ภาษีพระท่านสอน พระท่านเข้มงวดกวัดขันเล็ก

บางคนเป็นมหา ขายเหล้า ไปตั้งร้านขายเหล้า ลูกสาวจะแต่งงาน ลูกสาวนี้เข้าหาพระ บอกว่า “พ่อ วันแต่งงานหนูนี้พ่อต้องไม่เลี้ยงเหล้า” “โอ้ไม่เลี้ยงไม่ได้ลูก พ่อขายเหล้า ไม่เลี้ยงคนมันก็จะด่า” “ถ้าพ่อเลี้ยงเหล้า ลูกไม่แต่ง” แข่งข้อเลย ลูกแอนด์พ่อขึ้นมา ผลที่สุดไม่เลี้ยงแต่งงานลูกไม่มีการเลี้ยงเหล้าเลี้ยงอาหารธรรมดาลูกสาวชนะต่อมาอีกสักห้าหกเดือน คุณมหาคนนั้นเลิกขายเหล้า ทำอาชีพอื่น เพราะการ

๓๖ ❖ ครู คือบุชณียบุคคลที่ทุกคนหวังพึ่ง

ขายสุราเมรัยนี้มันผิดหลักทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าไม่ให้ขายยาพิษ ไม่ให้ขายน้ำเมา ไม่ให้ขายสัตว์ที่จะฆ่าเป็นอาหาร ไม่ให้ขายเครื่องประหาร ไม่ให้ขายคนด้วย

เดี๋ยวนี้เอาคนไปขายกันมาก กำลังรณรงค์กัน เรียกว่ามีการ“ตกเขียว”กันอยู่เวลานี้ มันเป็นปัญหาอยู่แถวจังหวัดพะเยา เชียงราย ดอกคำใต้ โนน แยะเต็มที่ต้องแก้ปัญหานี้ด้วย รัฐบาลนี้มีนโยบายเรื่องนี้ กำลังกวาดขันอยู่ ต้องช่วยกัน

อันนี้ใครจะช่วย ครูนี้แหละช่วยได้มาก เพราะเรามีโอกาสใกล้ชิดกับเด็ก สอนเด็กให้มีความหยิ่งในศักดิ์ศรีของความเป็นไทย ในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ความเป็นพุทธบริษัท อะไรไม่เหมาะสมไม่ควร ไม่ให้กระทำอย่างนั้น สร้างเสริมนิสัยให้ละอายต่อบาป ให้กลัวบาป ให้เป็นคนที่มีคุณธรรมประจำจิตใจ ตีโทษสิ่งชั่ว ชมเชยสิ่งดีบ่อยๆ ต้องขยันหน่อย ครูต้องขยัน ต้องเหนื่อยหน่อย ครูนี้ต้องทนเหนื่อย ทนหนักในการทำงาน

ถ้าเราไม่ทนเหนื่อยไม่ทนหนักงานไม่สมบูรณ์ไม่เรียบร้อยอย่าทำงานเฉพาะเวลา คือการเป็นครูนี้หลวงพ่อยากจะกล่าวว่าเป็นครู๒๔ ชั่วโมง ไม่ใช่เป็นครูเฉพาะในห้องเรียน อยู่ที่ไหนๆ ก็เป็นครูอยู่ตลอดเวลา เพราะเกรงว่าลูกศิษย์จะเห็น ถ้าเราไม่ทำหน้าที่ครู ลูกศิษย์จะไม่นับถือไม่เคารพ แล้วถ้าลูกศิษย์ไม่นับถือไม่เคารพแล้วการเป็นครูก็จะลำบาก พูดอะไรมันไม่มีน้ำหนัก เพราะฉะนั้น ต้องระวังอยู่ตลอดเวลา การนุ่งห่ม การกิน การดื่ม การทำอะไรนี้ ต้องระวังอยู่ตลอดเวลา เพราะเราเป็นตัวอย่างของเด็ก ครูจึงต้องเป็นครูตลอดเวลาจึงจะใช้ได้ แล้วอะไรที่ควรทำกับศิษย์แม้จะเหนื่อยยากลำบากก็

ต้องยอม เพราะมันเป็นหน้าที่

คำว่า “หน้าที่” นี้แหละคือธรรมะ ที่เขาพูดว่าให้ประพฤติธรรม “ประพฤติธรรม” ก็คือทำหน้าที่ให้ถูกต้อง ถ้าเราทำหน้าที่ถูกต้องก็เรียกว่าเราประพฤติธรรมเพราะธรรมะก็คือหน้าที่นั่นเองแปลง่าย ๆ ก็คือหน้าที่ ธรรมะแปลว่าหน้าที่ สิ่งที่เราจะต้องทำชื่อว่าเป็นหน้าที่

ครูมีหน้าที่สอนศิษย์ อบรมบ่มนิสัยศิษย์ให้เป็นคนดีมีคุณธรรมประจำจิตใจ ลูกศิษย์คนไหนที่มันดื้อหนอยกระด้างหนอยดองเอามาเซ็นเป็นพิเศษ ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพื่อให้เด็กคนนั้นดีขึ้น ศิษย์ทั่วไปถ้าดีอยู่แล้วก็ไม่เป็นไร แต่ถ้าคนไหนที่ไม่ค่อยจะดี ไม่ค่อยก้าวหน้า ต้องเอามาสอนพิเศษ โดยไม่หวังอะไร หวังอย่างเดียวว่าจะเสกคนนี้ให้เป็นคนดี ให้เป็นเด็กดีของพ่อแม่ เป็นศิษย์ดีของครู โตขึ้นจะได้เป็นพลเมืองดีของชาติของบ้านเมือง

เราคิดอย่างนั้น ทำงานอย่างนี้ ทำงานโดยไม่หวังอะไร ไม่เป็นอะไร เรียกว่า “ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ทำงานเพื่องาน” เป็นอุดมการณ์สำคัญ พุทธศาสนาสอนอย่างนั้น ในเกือบทุกศาสนาสอนอย่างนี้

ฮินดูก็สอนลัทธิโยคะ โยคะเขาเรียกว่า “ธรรมโยคะ” สอนเรื่องนี้ สอนเรื่องการทำงาน การทำงานที่ถูกต้องคือทำงานโดยไม่หวังผลงาน ไม่หวังผลเป็นเรื่องส่วนตัว แต่หวังทำงานเพื่อให้งานสำเร็จ เป็นประโยชน์เป็นความสุขแก่ผู้อื่น

คนที่ไม่หวังอะไรนี่เป็นคนมีจิตใจสูง มีจิตใจสะอาด สงบ สว่าง แต่ถ้าเราหวังมันก็เป็นทุกข์เพราะไม่สมหวัง หวังแล้วมันไม่สมหวัง ก็เป็นทุกข์ เมื่อเป็นทุกข์ใจตกต่ำ อารมณ์เสีย สุขภาพจิตเสื่อม การทำงานก็ไม่เรียบร้อย

๓๘ ❖ ครู คือบุชนิยบุคคลที่ทุกคนหวังพึ่ง

ครูเราต้องไม่มีอาการสุขภาพจิตเสื่อม ต้องมีจิตผ่องใส ไร่ร้างอยู่ในงานตลอดเวลา เพราะมีอุดมการณ์ว่า “งานคือชีวิต ชีวิตคืองาน บันดาลสุข ทำงานให้สนุก เป็นสุขขณะทำงาน” เรามีอุดมการณ์อย่างนั้น

อันนี้หลวงพ่อบุชพูดในสมัยที่จอมพลสฤษดิ์เป็นใหญ่ เพราะจอมพลสฤษดิ์เขียนหนังสือติดตามฝาผนังทั่วกรุงเทพฯ “งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข” คิดว่า โอ้..ตายแล้ว ถ้าถือหลักนี้แล้วบ้านเมืองจะแย่ คนมันจะเห็นแก่เงิน แล้วมันทำงานเพื่อเงิน มันก็ตาย

เทศน์ทันที เทศน์ทางวิทยุ เทศน์ออกโทรทัศน์บอกว่า “งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข” ใช้ไม่ได้ มันต้องพูดว่า “งานคือชีวิต ชีวิตคืองาน บันดาลสุข” เทศน์อย่างนั้นเลย ไปเทศน์ทหารเรือสัดหีบ พอเทศน์จบผู้บังคับการที่นั่นเอาไอ้ต้นผักเป็ดสีแดงๆ ปลุกหน้ที่ทำการเลย ปลุกแล้วเขียนว่า “งานคือชีวิต ชีวิตคืองาน บันดาลสุข” กล้าทหารเรือกล้า

แต่ทีหลังท่านพุทธทาสเดิมให้อีกหน่อย เดิมว่า “ทำงานให้สนุก เป็นสุขขณะทำงาน” เลยก้พูดว่า “งานคือชีวิต ชีวิตคืองาน บันดาลสุข ทำงานให้สนุก เป็นสุขขณะทำงาน” ทำงานให้สนุกให้เพลิดเพลิด

เรามีอุดมการณ์เบื้องต้นว่า “งานคือชีวิต ชีวิตคืองาน บันดาลสุข” สุขเกิดจากการทำงาน คนมีงานทำ คนมีความสุข เราเป็นครูนี้เป็นสุขด้วยการสอนศิษย์ ด้วยการอบรมบ่มนิสัยศิษย์ แล้วก็ทำงานให้สนุกให้เพลิดเพลิด ไม่หวังผลอะไร มันมาเอง ไม่ต้องหวังหอกมาเอง ได้เอง ทำไปมันก็ได้เอง เงินเดือนมันขึ้นเอง อย่าไปอยากให้เขาขึ้น อย่าไปวิ่งไปเต้น

คราวหนึ่งครูสไตรค์ที่กรุงเทพฯ กรีดเลือดกรีดเนื้อ เฆารูป
คุณอภัย จันทวิมล หนังสือพิมพ์ลง หลวงพ่อไปชยา ท่านเจ้าคุณพุทธ
ทาสโยนหนังสือพิมพ์มาเลย ดูซิน้องท่าน ดูซิ..ครูมันไม่มีสปิริตของ
ครูแล้ว ครูไปขอขึ้นเงินเดือนนี้มันไม่ไหวแล้ว แล้วไปกรีดเลือดกรีด
เนื้อนี้มันไม่ใช่ครู มันเป็นกรรมกร ท่านว่าอย่างนั้น มันเป็นกรรมกร
แล้ว ถ้าเป็นครูทำอย่างนี้มันไม่ได้ ละอาย ทำไม่ได้ ครูไปขอขึ้นเงิน
เดือนไม่ได้ เพราะไม่ใช่วิสัยครูที่จะทำ

ครูมีอุดมการณ์เป็นผู้ให้ ไม่ได้หวังอะไรตอบแทน การให้
นั้นเป็นเรื่องของคนอื่น ถ้าเขายังไม่ให้ก็ไม่ว่าอะไร ทำงานต่อไป ทำให้
ดีขึ้นไปอีก เพื่อให้เขาเห็นว่าเราทำดี ถ้ายังไม่เห็นก็ทำดีมากขึ้น สอน
ศิษย์ให้เก่งสอบได้ยกชั้นไปเลย ได้คะแนนดี ๆ ถ้าหากว่าเขาไม่ให้อีกก็
เรียกว่าผู้ใหญ่นั่นตาบอดแล้ว ไม่ได้เรื่องแล้ว นำสงสารแล้ว อย่าไป
สงสารตัวเรา แต่ไปสงสารผู้ใหญ่ที่ไม่เอาไหน หรือว่าสงสารรัฐมนตรีที่
ไม่เอาไหน เราทำหน้าที่ของเราให้สมบูรณ์ก็แล้วกัน ไม่ต้องหวังอะไร
แล้วเป็นความสุขอยู่ตรงนี้

มีคนเคยถาม ถามว่า จะทำงานอย่างไรให้เป็นสุข บอก โอ้..
ง่ายนิดเดียว ๆ ตอบว่าไง พอใจเท่านั้นแหละ ถ้าเราพอใจแล้วมันเป็น
สุข ไม่ว่าอะไร ฝนตกถ้าเราพอใจก็สบาย แดดออก..เราพอใจก็สบายใจ
ต้องเดิน ..เราพอใจสบายใจ เพราะได้เดิน รถเสีย..เราพอใจ มันก็ต้อง
เสียบ้าง มันของไม่เที่ยง เรบอกตัวเอง แล้วเราก็ก้ม ๆ ไป ไม่มีอารมณ์
บูด นี่เราพอใจ

ถ้าเราทำงานเมื่อได้รับงานอะไรมา โอ้ย..พอใจ จันตใจที่ได้งานนี้
ถ้าวันไหนงานมา บอกว่าโอ้..วันนี้สนุก งานมาก ว่างั้น จันเพลิน ๆ ทำ

๔๐ ❖ ครู ก๊อบูชนิยบุคคลที่ทุกคนหวังพืง

งานเต็มที่เลย เราพอใจ ยิ้มย่องผ่องใส ไม่มีอารมณ์บูด อารมณ์บึ้งในจิตใจ แต่มีความสุขเพราะมีงาน ไม่ว่างงานอะไรเมื่อมาถึงเรา เราพอใจทำด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน คนอย่างนี้จะไม่มีอาการสุขภาพจิตเสื่อม ไม่เครียด คนเครียด หาเรื่องให้เป็นทุกข์เปล่าๆ บางคนเครียดจนตาย ตายเพราะความเครียด นั่นโง่เต็มที่

แล้วให้จำไว้อันหนึ่ง ความทุกข์นี้เกิดจากความโง่ คนฉลาดจะไม่ทุกข์ แต่คนโง่จะเป็นทุกข์ ทุกข์ที่ใดโง่ที่นั่น อันนี้เราอย่าเป็นคนโง่ เราไม่ได้เกิดมาเพื่อความโง่ ไม่ได้เกิดมาเพื่อโง่ให้เป็นทุกข์ อะไรเกิดขึ้นเราก็ต้องใช้ปัญญาพิจารณา อะไรเกิดขึ้น มันเกิดจากอะไร อะไรเป็นเหตุให้เกิดสิ่งนี้ ค้นหาในตัวเองอย่าไปค้นที่อื่น ค้นที่ตัวเราแล้วเราจะพบความจริงว่าอะไรเป็นอะไร แล้วเราก็ก้าว อย่าไปเป็นทุกข์กับเรื่องนั้นเรื่องนี้ กลุ้มใจเรื่องนั้นเรื่องนี้

เวลานี้คนโทรศัพท์ไปถามหลวงพ่อบ่อย เพราะไปออกโทรทัศน์ไว้ ออกเวลาเที่ยงวันศุกร์นี้ พรุ่งนี้จะไปออกแล้ว ใครอยู่บ้านตอนเที่ยงเปิดช่อง ๕ หลวงพ่อตอบปัญหาทางโทรทัศน์ พอกลับไปถึงวัด เตียวกรังมาว่า กลุ้มใจเรื่องนั้นเรื่องนี้ บางที ๒๒ นาฬิกาแล้วโทรถามีอะไร หนูมีปัญหาค่ะ กลุ้มใจ กลุ้มใจเรื่องอะไรว่าไป แล้วก็ต้องเทศน์ให้หายกลุ้ม เป็นทุกข์ บางคนไม่มีอะไร ผู้หญิงทุกข์มากกว่าผู้ชาย พวกผู้ชายทุกข์มันก็ไม่กลุ้ม ไปกินเหล้าเสีย ไปเที่ยวสนุกไป แต่ผู้หญิงเรานั้นทำอย่างนั้นไม่ได้กินนั่งกลุ้ม

สามีไม่กลับบ้านก็กลุ้ม เป็นทุกข์ ทุกข์เรื่องคุณไม่กลับบ้านค่ะ เอ้า..ไปไหน ทำไมจึงไปละ แล้วก็โยมทำหน้าที่แม่บ้านเรียบร้อยหรือเปล่า เวลาเขามาบ้านออกไปยิ้มไปต้อนรับหรือเปล่า หรือพอมาถึง

บ้านยื่นเท้าสะเอวฉอด ๆ ไปไหนมา ทำอะไรมา ไปนอนที่อื่นละซิ !
ไอ้อย่างนั้นมันก็ไล่เขา เขาจะทำไม มันเป็นอย่างนั้น เยอะ ปัญหาเยอะ
ปัญหาในครอบครัวเยอะ

ปัญหาเรื่องการทำงานมีบ้างเขาโทรมาถามก็อธิบายไปตามเรื่อง
ช่วยปลอบโยนเขาให้คลายจากความทุกข์ความเดือดร้อน เขากล้า
ถามเพราะไม่เห็นหน้า แต่ถ้าเขามานั่งเฉพาะหน้าเขาไม่กล้าถามปัญหา
บางอย่าง แต่พอให้ถามทางโทรศัพท์ไม่รู้ว้าชื่ออะไร อยู่บ้านไหนไม่เกี่ยว
เกี่ยวแต่ว่ามีทุกข์แล้วก็แก้ให้เขาเท่านั้นเอง เยอะเดี๋ยวนี้ กลายเป็น
สำนักงานแก้ทุกข์ไปแล้วเวลานี้ เขาถามมาบ่อย ๆ

เราอย่าอยู่ให้เป็นทุกข์ ถ้าเป็นทุกข์ขึ้นมากก็ต้องนั่งนิ่งสงบใจ
ถามตัวเองว่า ทุกข์อะไร ทำไมจึงเป็นทุกข์ ทุกข์นี้มันเกิดมาจากอะไร
คิดพิจารณา ถ้าเราพิจารณาทุกข์ ทุกข์มันเบาแล้ว เพราะใจเราคิด
เรื่องเดียว เวลาคิดเรื่องทุกข์มันก็ทุกข์ เวลาคิดเรื่องอื่นทุกข์มันก็เบา
แล้วคิดด้วยปัญญามันก็รู้จักปัญหาชีวิต รู้จักปัญหา รู้เหตุของปัญหา รู้
ว่าปัญหาแก้ได้ แก้ได้โดยวิธีใด เรื่องมันก็จบ ไม่มีเรื่องอะไร ให้อยู่อย่าง
นั้นก็สบายใจ

แล้วก็เรื่องอบายมุข อย่าอยู่ในวงการครู ครูอย่ายุ่งกับยา
อย่าเสพสิ่งเสพติด สุราเมรัย มัชชะ นี่ต้องงดเว้น ศีล ๕ ข้อที่ห้านี้ยังไม่
แจ่มแจ้ง พระแปลไม่หมด แปลว่าไม่เสพสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่ง
ความประมาท นี่แปลผิด ตก สอบบาลีให้คะแนนไม่ได้ ตก เพราะแปล
ไม่หมด

ศีลข้อที่ ๕ มันมีคำ ๓ คำ “สุรา” คำหนึ่ง “เมรัย” คำหนึ่ง
“มัชชะ” คำหนึ่ง สุราคือเหล้าประเภทต่าง ๆ ที่ดื่มกลั่นใสขวดติดฉลาก

๔๒ ❖ ครู กัจจายนะบุคคละที่ทุกคนหวังพั้ง

สวยงาม อยู่ในขวดไม่เป็นไร อย่าเทลงไปในท้อง เกิดเรื่อง

เมรัยคือของเมาที่ไม่ได้ดื่มกลั่น เช่นน้ำตาลโตนด ขึ้นตอน
เข้ากินตอนเช้าเป็นประโยชน์แก่ร่างกาย ทั้งไว้นบ้ายสามโมงนี่เปลี่ยน
เป็นเมรัย กินไม่ได้ กินแล้วเมา เกิดโทษแก่ร่างกาย พระก็ฉันไม่ได้
ตอนบ้ายฉันไม่ได้ หรือว่าเอน้ำผลไม้มาแช่ไว้ แล้วมันก็เปลี่ยนสภาพ
เป็นเมรัย ดื่มไม่ได้ คนไทยไปอยู่ซาอุฯ เขาไม่มีเหล้าขาย ซื้อแป้งไป
จากเมืองไทยเอาไปแช่น้ำผลไม้ดื่มเดินไปตำรวจได้กลิ่นตำรวจมันจับเลย
จับเอาไปขังคุก พอถึงวันศุกร์เอาไปเขียน เขียนทุกวันศุกร์เลย พวกนั้น
มันก็ยังไม่เช็ด อดสำหัดดื่มกินกันอยู่ ถูกจับเขียน น่าจะถือโอกาสว่า เรา
นี่มาอยู่ที่เมืองเขาไม่ให้ดื่มเหล้าก็เลิกเหล้าเถอะ

แล้วมีโรคชนิดหนึ่งเขาเรียกว่า“ไหลตาย” ไ่วไหลตายนี้ไม่ใช่
เรื่องอะไร เมา พอเลิกงานแล้วมันเหนื่อยอ่อนเพลีย ไม่ค่อยกินข้าว
กินเหล้าแทนข้าว นอนหลับไปเลยตาย ไหลตาย มีบ่อย ๆ เพราะเหล้า ๆ
นี้ให้โทษมาก แล้วเมรัยก็ให้โทษ

มัจชะคือของเสพติด บุหรี หมาก กัญชา ยาฝิ่น ผงขาว โคเคน
ลิโพวิตัน ดี กระติงแดง เอ็มร้อย ให้โทษทั้งนั้น พระฉันไม่ได้ โยมอย่า
ถวาย พระฉันติดแล้วตายไปหลายองค์ เพราะกินไ้วพวกนี้ แล้วหมาก
บุหรีนี่ โยมอย่าไปเที่ยวถวายพระ ผิดศีล พระก็สูบไม่ได้ กินหมากไม่ได้
เวลาพูดกับพระในที่ประชุมแล้วหลวงพ่อบอกว่า พระนี้สูบบุหรีไม่ได้
กินหมากก็ไม่ได้ ผิดศีลข้อที่ห้า โยมก็อย่าถวาย พระมองตาขุ่น จะ
ทำให้เราอดบุหรี ไม่ได้สูบไม่ได้

แล้วคนสูบบุหรีจัดนี้เป็นโรคหอบหืด เอามาเผาที่วัดบ่อย ๆ
ถามเป็นอะไรตาย หลวงพ่อชอบถาม หอบหืดสูบบุหรีมากไหม ไ้อ้..สูบก่ง

ตายหอบ หืด เป็นมะเร็ง ก็เรื่องเหลวเรื่องบุหรี เรื่องหมากด้วยเป็น มะเร็งทั้งนั้น ก็ชวนให้เลิกอยู่เวลานี้

ครูเราต้องไม่มีสิ่งเสพติดในชีวิต ใครสูบบุหรี่ก็หัดเลิกเสีย เลิกไม่ยาก ใจแข็งตัวเดียวเลิกได้ ถ้าใจอ่อนแล้วเลิกไม่ได้ พออยากขึ้น มากก็หิบบมาสูบใหม่ ถ้าจะเลิก อยากรดต้องไม่สูบ ถ้าอยากขึ้นมาดื่มน้ำอมไว ้ อมน้ำไว้แล้วมันสูบไม่ได้ อมไว้จนหายอยากแล้วก็คายทิ้งไป ล้างปาก ตั้งอธิษฐานใจว่าวันนี้จะไม่สูบบุหรี่ ๒๔ ชั่วโมงนี้จะไม่สูบบุหรี่ อย่าเข้า ใกล้คนสูบบุหรี่ อยู่ห่างๆ คนสูบบุหรี่ เราสูบบุหรี่ อย่าไปสูบใกล้เพื่อน เพราะมันเป็นอันตรายแก่เพื่อน ควันมันเข้าไปถึงเพื่อนด้วยไปสูบไกลๆ แต่ว่าไม่สูบได้ละก็วิเศษ ครูเราต้องไม่สูบบุหรี่ ถ้าอยู่ในชั้นเรียน พอ สอนๆ ก็สูบบุหรี่ เด็กมันเห็นครูสูบบุหรี่ทำทางเท่หดี มันจะหัดสูบบุหรี่ ต่อไป ไม่สูบ เรียบร้อย

หลวงพ่อนี้ไม่สูบบุหรี่เลย ตั้งแต่เด็ก เพราะคุณแม่นี้ โอ้..คุณ แม่นี้ไม่รู้หนังสือ แต่ว่ากวดขันไม่ให้ลูกชายแตะบุหรี ยาเส้นอะไรที่ เขาใช้ฆวน ไม่ได้ ห้ามเด็ดขาด ไม่ให้ยุ่ง เลยสูบไม่เป็น ดืมเหล้าเคยดืม เพราะว่าเป็นเด็กวัด คนมันเอาเหล้าไปซ่อนไว้ข้างครัว เด็กวัด ๔๐ คน กินหมดทั้งไหเลย เมา..เมากันทั้งวัด เมาครั้งเดียวเลิก ไม่เมาต่อไป จำ ได้ ว่าเมาอาเจียนหมดท้อง เวลาอาเจียนพระมาช่วย มาถึงว่า เอ..มึงกิน อะไร กินแป้งข้าวหมักเข้าไปสองห่อ เออ..กลืนมันเป็นข้าวหมัก ความ จริงมันเหล้า ยังโกหกผิดศีลข้อสี่ แล้วก็ตั้งแต่นั้นไม่แตะต้องเลย

เพราะไม่มีสิ่งเสพติด ร่างกายแข็งแรง อนามัยดี คอยังแข็ง แรง พอใช้ได้ แต่ว่าหมอสั่งว่า อย่าพูดให้นานเกินชั่วโมง สมัยก่อน หลวงพ่อยืนพูด ๓ ชั่วโมง ยืนพูด ตัวแข็งเลย พอจบแล้วนั่งไม่ลงขาแข็ง

๔๔ ❖ ครู คือบุษนิยบุคคลที่ทุกคนหวังพึ่ง

เอาถึงขนาดนั้น เดียวนี้ไม่ได้ หมอห้าม หมอว่าต้องพูดน้อยๆ แต่ว่ายังชอบยืนพูด แต่ต้องระวังคออีก เพราะว่าเคยเป็นโรคลำคอ แต่ไม่ใช่เป็นโรคอะไร สายเสียงมันไม่ดี แล้วก็หมอให้หยุดพูด ไม่กินยาอะไร หยุดพูดก็หายเอง แล้วหมอก็สั่งว่าอย่าพูดมาก เวลาพูดดื่มน้ำไว้บ้าง ชุ่มคอ ก็ทำตามหมอสั่ง

บุหรี่ สิ่งเสพติด การพนัน ครูอย่ายุ่ง อย่าไปเล่นหวย เล่นเบอร์อะไรต่ออะไร อย่าไปเอารวยทางลัด เก็บหอมรอมริบดีกว่า แล้วอย่าเที่ยวกลางคืน อย่าส่งเสริมสิ่งชั่วร้าย ในเวลาค่าคืน กลางคืนเขามีไว้ให้พักผ่อน แต่เดี๋ยวนี้ไฟมันยังสว่างก็อ่านหนังสือ หาความรู้ใส่สมอง สมควรแก่เวลานอน ตื่นแต่เช้ากระปรีกระเปร่า แล้วก็ไปทำงาน อย่าไปเที่ยวบาร์ เที่ยวในทคลับ สอนลูกศิษย์ไม่ให้ไป สอนให้กลัวสิ่งที่เบ็นทุกข์เป็นโทษจากสิ่งเหล่านั้น เราไม่เที่ยวเป็นตัวอย่าง

แล้วไม่สุรุษสุร่ายในการเป็นอยู่ ประหยัดการใช้จ่าย อย่าจัดงานเพื่อความสุรุษสุร่าย งานบุญงานกุศลที่สุรุษสุร่าย หลวงพ่อแอนตี้มาก พยายามเทศน์บอกญาติโยมว่า โยมอย่าทำงานแบบสุรุษสุร่าย ทำศพประหยัด แต่งงานแบบประหยัด บวชนาคแบบประหยัด สอนให้ประหยัด เรื่องแต่งงานนี้เดี๋ยวนี้ให้มาแต่งที่วัดชลประทานฯ เดือนหนึ่งหลายคู่ มันประหยัด ไปแต่งสโมสร โอ้ย..แพง ยิ่งโรงแรมยิ่งแพงใหญ่ เลยมาวัด มาแต่งที่วัดแล้วได้ฟังเทศน์ด้วย อัดเทปไว้ วันไหนจะกั๊กกันก็เปิดเทปฟังเสียก่อน ไม่ต้องกั๊กกันให้เสียแรงงาน เดียวนี้มาเยอะ มาแต่งที่วัด แล้วก็สั่งไว้เลยว่า หนู..ถ้าอยากกินของเปรี้ยวๆ หลวงพ่อมีของดีจะให้ ก็ไม่มีอะไรหอก หลวงพ่อสอน ว่ามีท้องแล้วควรคิดอย่างไร ควรทำอย่างไร สามีกรรยาต้องทำใจอย่างไร เอา

อกเอาไว้ใจอย่างไร พอเกิดลูกแล้วเขามาให้ตั้งชื่อ เรียบร้อย จมูกไม่แห้ง ปากไม่เปี้ยว เพราะพ่อแม่อุบัติในศีลในธรรม ประพฤติดีประพฤติชอบ

ลูกครูนี้มักเจริญเติบบ้านนอกที่ไปเป็นใหญ่เป็นโตในกรุงเทพฯ นี่ลูกครูทั้งนั้นเพราะครูนี้ฉลาดกว่าชาวบ้านแล้วก็สามารถส่งลูกไปเรียนได้ ลูกของคุณครูที่สอนพิเศษให้หลวงพ่อนั้นได้เป็นนายพลเอกเกษียณแล้ว อยู่ ต.ช.ด. เป็นนายพลเอก หลวงพ่อไปเทศน์ พอเห็นนามสกุล บอกว่าเอ้..มันลูกคุณครู ครับพ่อผมครับ ชื่อนั้น อ้อ..ขอแสดงความยินดีด้วย ลูกเกิดนิสัยเหมือนพ่อ ประหยัดอดออม ไม่สุร่ยสุร่าย ลูกครูเยอะนะที่เป็นใหญ่เป็นโตในกรุงเทพฯ เพราะครูนี้เรียบร้อย ลูกจึงดี

ทีนี้เราเป็นครู ต้องนึกว่าลูกต้องเก่งกว่าเรา ต้องสอนต้องอบรมลูกเรา ลูกศิษย์ก็รักเท่ากัน เอาใจใส่เท่ากัน ช่วยเหลือแนะนำสั่งสอนให้เป็นคนดี ประเทศไทยเวลานี้ ต้องการที่สุดคือต้องการคนดี มีไม่พอใช้ เดียวนี้คนดีไม่พอใช้ ดีทางความรู้ แต่ไม่มีคุณธรรมใช้ไม่ได้ มันต้องดีพร้อม

ทีนี้ สิ่งที่ขาดนี้ใครช่วยได้ ครูนี้แหละ เราต้องช่วยกันทำให้สมบูรณ์ขึ้น ช่วยฝึกช่วยสอนให้เขาเป็นคนดี ให้เป็นคนเจริญก้าวหน้า ถ้าเป็นเด็กเชียงใหม่ไปอยู่ที่ไหนว่าโอ้..เด็กเชียงใหม่เขาดีเขาก็จะชมเชยไม่เสียหาย จึงขอฝากแนวคิดอย่างนี้ไว้กับครูทั้งหลายทั่วหน้า

ในที่สุดนี้ ขออวยพรให้คุณครูทั้งหลาย มีน้ำใจประกอบด้วย ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ บังคับตัวเองให้ได้อดทนอดกลั้นต่อสิ่งชั่วๆ มีความเสียสละ ไม่เอาสิ่งที่ไม่ถูกต้อง มีความละอายบาป กลัวบาป จงทั่วกันทุกๆ คน เทอญ

พ ร ะ คุ ณ ที่ ส า ม

ครูบาอาจารย์ที่ท่านประทานความรู้มาให้
อบรมจิตใจ ให้รู้ผิดชอบชั่วดี
ก่อนจะนอนสวดมนต์อ่อนนวยททุกที
ขอกุศลบุญบารมี ส่งเสริมครูนี้ให้ร่มเย็น

ครูมีบุญคุณจึงขอเทิดทูนเอาไว้เหนือเกล้า
ท่านสั่งสอนเรา อบรมให้เราไม่เว้น
ท่านอุทิศไม่คิดถึงความยากเย็น
สอนจนรู้จัดเจน เฝ้านั้นเฝ้าแนะมิได้อำพราง

พระคุณที่สาม งดงามแจ่มใส
แต่ว่าใครหนอใคร เปรียบเปรยครูไว้ว่าเป็นเรือจ้าง
พลาดจากความจริง ยิ่งคิดยิ่งเห็นว่าผิดทาง
มีใครไหนบ้าง แนะนำแนวทางอย่างครู

บุญเคยทำมาแต่ปางใดใด เรายกให้ท่าน
ตั้งใจกราบกราน ระลึกคุณท่านกตัญญู
โรคและภัยอย่าได้แผ้วพานคุณครู
ขอกุศลผลบุญคำชู ให้ครูเป็นสุขชั่วนิรันดร์
ให้ครูเป็นสุข ชั่วนิรันดร์

เพราะคุณครู
เราจึงต้อง
ดวงใจครู
ส่องนักเรียน

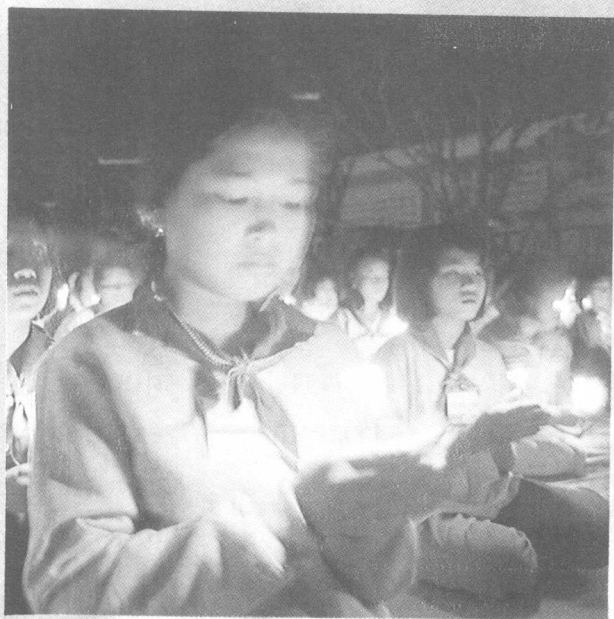
เหมือนพ่อแม่
กราบไหว้
สุขปลั่ง
ให้สว่าง

คนที่สอง
ให้เหนือเคียร
ดังแสงเทียน
ทางวิญญาณ

สมควรที่
รักซิมซาบ
เราจะรัก
แม่ลมปราณ

พวกเรา
กรุณา
คุณครู
สิ้นไป

เผ้าก้มกราบ
มหาศาล
คู่จักรวาล
ไม่ลืมเลย

ไคร คือ ครู

ไครคือครู

ไช้อยู่ที่

ไช้อยู่ที่

ไช้อยู่นาน

ครูคือไคร

ปริญญา

เรียกว่า

สอนนาน

ในวันนี้

มหาศาล

ครูอาจารย์

ในโรงเรียน

ครูคือผู้

ให้รู้ถูก

ให้รู้ทุกซ

ให้รู้เปลี่ยน

ชี้นำ

รู้ผิด

รู้ยาก

แปลงสู่

ทางความคิด

คิดอ่านเขียน

รู้พากเพียร

รู้สร้างงาน

ครูคือผู้

ให้สูงสุด

ปลูกสำนึก

มีดวงมาน

ยกระดับ

กว่าสัตว์

สั่งสม

เพื่อมวลชน

วิญญานมนุษย์

เดรัจฉาน

อุดมการณ์

ใช้ตนเอง

ครูจึงเป็น

สร้างคนจริง

สร้างคนให้

ขอมอบเพลง

นักสร้าง

สร้างคนกล้า

ได้เป็นตัว

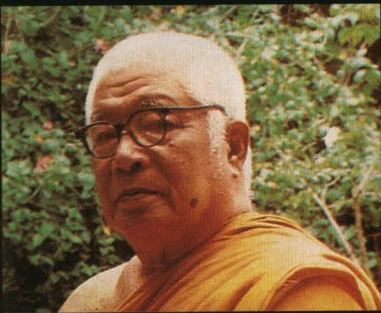
นี้มา

ผู้ใหญ่ยัง

สร้างคนเก่ง

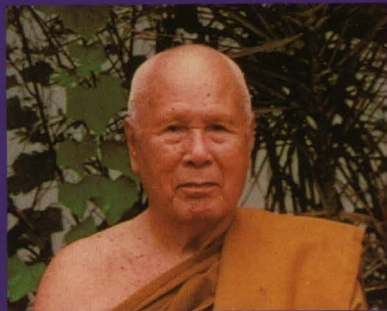
ของตัวเอง

บูชาครู

“...โลกประกอบขึ้นด้วย
คนทุกคนในโลก
ทุกคนในโลกเป็นอย่างไร
โลกก็จะเป็นอย่างนั้น
ทุกคนในโลกจะเป็นอย่างไร
ก็แล้วแต่ว่า
เขาได้รับการศึกษามาอย่างไร
เขาจะได้รับการศึกษาอย่างไรนั้น
มันแล้วแต่ว่า
ครูจะสอนเขาอย่างไร
ว่าโดยแท้จริงแล้วครูเป็นผู้สร้างโลก
หรือจะเรียกว่า
เป็น“พระเจ้าผู้สร้างโลก”
ก็จะถูกถึงที่สุด
ปัญหาเหลืออยู่แต่ว่า
ใครจะเป็นผู้สร้างครูที่แท้จริง
เท่านั้น ! ...”

พุทธทาสภิกขุ

“...ครูมีหน้าที่สอนศิษย์
อบรมบ่มนิสัยให้เป็นคนดีมีคุณธรรม
ศิษย์คนไหนดื้อกระด้าง
ต้องเคี่ยวเข็ญเป็นพิเศษ
เอามาสอนเป็นพิเศษ โดยไม่หวังอะไร
หวังอย่างเดียวว่าจะเสกให้เป็นคนดี
ครูมีความภูมิใจที่ได้ให้อะไรแก่ศิษย์
แล้วก็ให้ตลอดเวลา
ศิษย์มีความเคารพรักครูมาก
เพราะครูเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต
ในการเสียสละ ในการทำจริง
ในความเมตตากรุณาปราณี
ครูจึงอยู่ในดวงใจของศิษย์
เป็นปูชนียบุคคลที่ศิษย์เคารพบูชา
แม้ออกจากสำนักของครูแล้ว
ก็ยังนึกถึงครูอยู่
ไม่มีวันลืมเลือน...”

ปัญญานันทภิกขุ